

Diff. 2058 (23.)

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
SISTENS
NONNULLA
DE
USU ATQUE ABUSU
EMETICORUM

QUAM
AUCTORITATE ATQUE CONSENSU
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
HALENSIS

POSTQUAM
UT
SUMMOS
IN MEDICINA, CHIRURGIA ET
ARTE OBSTETRICA

HONORES
RITE ADIPISCERETUR
DIE XXIV. M. MARTII A. MDCCCXXXIV.
THESES

PUBLICAE DEFENDERAT
ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT
IULIUS WEGSCHEIDER
HAMBURGENSIS

HALIS
TYPIS SCHARREANIS.

Damnanda praxis est, quae adeo mollem medicinam facit,
ut nunquam emeticum, utut indicatissimum propinare audeat.

(Stoll.)

VIRO

**ILLUSTSISIMO, ERUDITISIMO,
AMPLISIMO**

PETRO KRUKENBERG

**MEDICINAE ATQUE CHIRURGIAE DOCTORI,
MEDICINAE PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO,
INSTITUTI CLINICI MEDICI HALENSIS
DIRECTORI,**

P R A E C E P T O R I

DILECTISIMO, MAXIME VENERANDO.

VERO

ALFRED HENRI, F.R.S.E.

AMSTERDAM

PETRO BRUNELLETTI

RECTOR ATQUE CANCELLARIVS
ACADEMIAE PRAEPOSITVS
ACADEMIAE PRAEPOSITVS
ACADEMIAE PRAEPOSITVS

THAETON

DIRECTOR, MUSEUM, LONDRA

VIRO

**EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO,
INTEGERRIMO**

ALEX. SCHROEDTER

**MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI,
APUD HAMBURGENSES MEDICI
PRACTICI MUNERE FUNGENTI,**

AMICO BENEVOLENTISSIMO

H A S

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

PRAEFATIO.

Multum diuque mihi animo volventi, quidnam potissimum, quo et usui veteri et legibus academicis satisfacerem, ex tanta rei medicae copia elaborandum mihi sumerem, adstipulante denique Cl. Kruckenberg, praeceptore benevolentissimo, materia, quam in titulo nominatam legitis, ad specimen exhibendum valde idonea visa est. Progrediente vero opere, quam sit arduum, quam iniquum viribus meis, mox intellexi, nec sane me latuit, quanta exigatur experientia eius, qui quorundam remediorum usum atque abusum certis velit circumscribere finibus. Quamvis autem probe mihi persuasum haberem, me nullum praebiturum esse emolumentum lectoribus, tamen non abstiti incepto, quoniam, quod semel missum coerceri reprimique haud facile potest, et quoniam speravi, fore ut, si nulli alii, mihi tamen ab omni propria experientia destituto exinde fructus enasceretur, ut multis libris perscrutatis, sententiisque medicorum comparatis et quantum in me erat, diiudicatis,

aliquantum saltem scientiam meam auferem. Accedit, quod emetica, superiore saeculo perquam celebrata, postea usque ad recentissimam adeo aetatem nimis neglecta, accuratiore haud indigna videntur disquisitione. Pauca, quae de vomitu praefatus sum, non talia esse, qualia ipse concupiverim, libenter fateor, quum tempore et occasione deficientibus, quominus experimenta et vivisectiones instituerem, impedirer. Praeceptoribus summe venerandis, tum Cel. Krukenberg, qui pro magna sua humanitate, ut scholae clinicae bibliothecam adirem, mihi permisit, tum Cel. Friedländer, qui suis ipsius libris me instruxit, non possum quin maximas gratias agam. Vos vero, qui huncce libellum legetis, ut virium mearum primitias qualescunque benevolo accipiat animo, in intimis est animi votis.

Exordium.

Definitio vomitus.

Vomitus est materiae ventriculum et vicinas tubi intestinalis partes implentis violenta eiectio, quae ore naribusque efficitur. Froriep ¹⁾ male addit: „et quae ibi aut hisce solummodo partibus, aut toti corpori molestias et noxas parat.“ Nam non solum prava et noxia, sed cuiusvis generis materia vomitu eiicitur. Antecedit vomitum nausea, sensus molestus in regione epigastrica magnum taedium omnium ciborum afferens, debilitatem, vertiginem, frigus partium externarum, pallorem faciei, salivae in ore confluxum, quem sequuntur ructus et vomituritio sive primi inanes conatus vomendi.

Causa proxima vomitus.

De hac re usque ad hunc diem virorum doctorum sententiae variae sunt atque ambiguae. Veteribus enim physiologis solius fere ventriculi viribus vomitum effici affirmantibus, primus Franc. Bayle et post eum P. Chirac ²⁾ experimentis probare conati sunt, ventriculum in vomendo plane

1) Froriep Dissert. inaug. de recto emeticorum usu 1799.

2) Chirac Epistola ad M. Emman. König in Ephemerid. acad. nat. cur. Dec. II. 1686. obs. 125.

nihil agere, sed omnia diaphragmate et abdominis musculis perfici. Quorum sententiam Cl. Haller ¹⁾ refutare conatus est: 1) Saepissime enim in vivisectionibus diaphragmatis et musculorum abdominis actionem animadvertit, sed etiam ventriculum sese contraxisse affirmat. Motus autem antiperistalticus exhibat modo e duodeno, modo e pyloro tum clauso, modo e media parte ventriculi, et usque ad cardiam, oesophagum, pharyngem sese extendebat ²⁾. 2) Conspexisse deinde perseveravit, vomitum neque e sola voluntate nostra pendere, neque e contrario cum arbitrio nostro plane non cohaerere ³⁾. 3) Dissectis diaphragmate et abdominis musculis vomitus non interruptus est, idem quod accidit ventriculo ex abdominis cavo extracto.

Quae argumenta quamquam solis fere experimentis innixa erant, Halleri tamen auctoritas effecit, ut sententiam eius usque ad recentiora tempora omnes physiologi experimentis non iteratis sequerentur. Primus, qui veterem Baylei sententiam nostro saeculo revocavit, erat Joh. Hunter ⁴⁾, sed argumenta ab ipso prolata valde sunt ambigua. Conatus ipse nullos fecisse videtur, haec dicens: Wir wissen, dass das Erbrechen ganz von dem Zwerchmuskel und den Bauchmuskeln abhängt. Auch ist keine andere Kraft zur Ausleerung des Magens beim Erbrechen nöthig. — Es ist nicht nöthig, dass der Magen selbst wirke, um eine Ausleerung seiner Contenta hervorzubringen; denn die Lungen wirken nicht im Minde-

1) *Elementa physiologiae*. T. VI. p. 281—292.

2) Idem optime perspexerat Wepfer (*historia cicutae aquaticae*. Basil. 1716. p. 87).

3) Argumentatio Halleri, vomitum e voluntate pendere debere, si solis musculorum abdominalium et diaphragmatis viribus efficeretur, minus recta esse videtur, quum hi muscoli in vomendo facile spastice possent contrahi.

4) John Hunter *Bemerkungen über die thierische Oeconomie*. Aus dem Englischen von Scheller. Braunschweig 1802. S. 239.

sten, wenn etwas Fremdes aus ihnen geworfen werden soll“ ¹⁾. — Confiteor, me non bene intelligere, num ex illo proposito, non necessarias esse alias vires, consequi debeat, eas plane non adesse, et cur non sint necessariae. — Ut expectandum erat, physiologorum fere nemo Hunteri opinionem supra commemoratam dignam putavit, quae respiceretur. — Cl. Magendie ²⁾ denique ante hos viginti annos ad hanc controversiam reversus est et pluribus experimentis factis demonstrare studuit, ventriculum ad vomendum plane nihil afferre. Quamquam in universum sententiam experimentis innixam etiam experimentis refelli oporteret, cuius rei facultas mihi non data est, tamen iam fere omnes conclusiones, quas Magendie et qui ad hanc causam cognoscendam ab academia missi sunt, ex experimentis faciunt, falsae sunt; omnia enim experimenta id solum probant, vomitum positis quibusdam conditionibus sine ope ventriculi nasci posse, non autem, illud semper ita fieri. Accedit quoque, quod multa argumenta cogitando afferri possunt, quae satis luculenter Halleri sententiam maxime probabilem esse demonstrant; id quod Cl. Rudolphi ³⁾ uberius exposuit et a Dandinio quoque optime explicatum esse Blumenbachium dicentem audivi. Ipse Magendie in physiologia ⁴⁾ iam aliquam ventriculo in vomendo tribuendam esse vim concedit. — Argumenta a Rudolphio allata haec fere sunt: 1) Ex ileo sive volvulo motum antiperistalticum a pharynge usque ad intestina crassa progredi posse videmus. Cur autem, si ipsa inte-

1) Pulmones in respiratione et tussi non plane quiescere optime e fibris longitudinalibus et transversis, quas iam Morgagni in trachea et bronchiis invenit, apparere arbitror.

2) Mémoire sur le vomissement. Paris 1818.

3) Rudolphi, Grundriss der Physiologie. Bd. II. Abth. 2. Berlin 1828. S. 123 sq.

4) Magendie's Physiologie, übersetzt von Heusinger. Eisenach 1820. Bd. 2. S. 129 sq.

stina sponte contenta sua sursum eicere possunt, ventriculo hoc non liceret? 2) Num medicamenta illa, quae vomitum saepe statim coërcent, nonnisi in musculos abdominis et in diaphragma vim exercent? Nonne praecipue id efficiunt, ut nimiam ventriculi irritationem minuant? 3) In cholera morbo vomitus et alvi deiectiones ita celeriter sese excipiunt, ut plane non sit intelligendum, quomodo diaphragma et abdominis muscoli ita sursum et deorsum agere possent, nisi etiam ad irritationem et motum varium ventriculi et intestinorum respiciamus. 4) Illi casus, ubi ventriculi vires ita debilitatae sunt, ut nullo modo vomitus excitari possit, satis clare ostendunt, quam necessarius sit ventriculus ad vomendum ¹⁾. — 5) Inveniuntur casus quidam congenitae deformitatis, ubi ventriculus in cavo thoracis iacet et tamen vomitus nascitur ²⁾. — Adici potest etiam gastritis, ubi non bene intelligendum est, quo pacto vomitus, qui fere semper in hoc morbo invenitur, oriatur, si Magendiana sententia vera esset. Quamdiu igitur certioribus argumentis ventriculi inertia non probata est, tamdiu Halleri sententia servanda videtur, ex qua partim quasi spastica septi transversi et musculorum abdominis contractione, partim motu antiperistaltico in oesophago, ventriculo, et non raro etiam in magna intestinorum parte vomitus oritur.

Nausea in morbosa quadam sensus communis et nervorum affectione, qua hi magnopere irritantur, postea vero debilitantur, constare videtur.

Vomituritionem vero maxime pharyngis et oesophagi contractione, ventriculo nondum multum afferente effici mihi persuasum est ³⁾.

1) Lieutaud in Mémoires de l'Acad. des sciences de Paris pour 1752. p. 223—232. — Cf. Huxham Opera physico-medica ed. Reichel. T. 2.

2) Ad. Reisig Dissert. de ventriculi in cavo thoracis situ congenito. Berol. 1823. Thom. Wheelwright in Med. Chirurg. Transact. T. VI. p. 374—380.

3) Cf. Hempel Einleitung in die Physiologie und Patho-

Vis, quam vomitus (et emetica) in totum corpus humanum exercent.

Hanc vim dividere nobis liceat in primariam et secundariam; deinde vero nauseae efficaciam paucis explicabimus.

A. Vis primaria.

1) Primum igitur pharyngis, oesophagi, ventriculi, duodeni, et in quibusdam conditionibus etiam ieiuni et ilei, denique ductuum excretoriorum pancreatis et hepatis contenta evacuantur.

2) Antecedit vomitum longa inspiratio, tum ipsa eiectio fit in expiratione spastica et velocissima. Qua violenta expiratione aër citissime per bronchia, tracheam et cet. progressus omnia, quae his organis continentur, secum aufert et eiaculatur. Ita optime exponi posse puto, cur vomitu sputa maxime solvantur et evacuentur. Sundelin ¹⁾ et Most ²⁾ quodammodo motum antiperistalticum ex oesophago in tracheam et bronchia transire, et ita has partes a muco, pure et cet. liberari contendunt. Ubi autem non est motus peristalticus, etiam antiperistalticus desit necesse est, quare haec explicatio paullo artificiosior et parum simplex esse videtur. Michaelis ³⁾ non sine acumine virtutem emeticorum, qua respirationis organa concutiunt et stagnantem in iis materiam extrudunt, etiam a consensu pendere dicit, quem paris decimi ope ventriculus ac respirandi organa inter se alunt.

3) Longa inspiratio et paullo retenta exspiratio efficit, ut sanguinis ex capite ad cor recursus impediatur, unde congestiones sanguinis in vasis capitis oriuntur: oculi rubore suffunduntur, fulgent, lacrimantur, caput et collum intumescit,

logie des menschlichen Organismus. 3te Aufl. Göttingen 1828. S. 325.

1) Sundelin Handbuch der speciellen Heilmittellehre. 2te Aufl. Berlin 1827. Bd. 1. S. 366.

2) Most Encyclopädie der gesamten medicinischen und chirurgischen Praxis. Bd. 1. Leipzig 1833. S. 333.

3) Michaelis de angina polyposa. Gött. 1778. S. 210.

facies intense rubet, in naribus faucibusque muci secretio augetur, aures sonant, tremor artus occupat.

4) Quum vomitus in spasticis et violentis motibus consistat, facile est intellectu, omnes corporis humani partes et superiores et inferiores vehementer conquassari, quod in circulationem sanguinis et in nervos magnam vim exercet.

B. Vires secundariae ¹⁾.

1) Omnes humani corporis secretiones augentur. a) In apparatu digestionis inserviente huius rei causa esse potest sanguinis et ad ventriculum et ad partes vicinas confluxus, magna harum partium irritatio, qua vis vitalis in iis augetur et plura secernuntur; sed sine dubio etiam conquassationi quidquam tribuendum est. Huc referendae sunt auctae secretiones succi gastrici et pancreatici, muci, bilis, salivae. b) In organis respiratoriis eodem modo mucus uberius secernitur partim consensu, partim concussione. c) Singularem vim vomitus in cutem externam ostendit eo, quod sudorem in ea promovet. Iam magna corporis contentio et conquassatio id efficit, sed etiam consensus nervorum respiciendus est.

2) Resorptio lymphatica et venosa valde augetur. Quomodo hoc fiat, nondum satis intellectum est. Fortasse necessaria auctae secretionis sequela est.

3) Circulatio sanguinis acceleratur.

4) Repetitos denique motus convulsivos et ventriculum evacuatum sequitur quies cum lassitudine coniuncta, corpus relaxatur et debilitatur. Ergo Brown ²⁾ et Stoll ³⁾ emeticis non male antiphlogisticam virtutem tribuunt.

Vires nauseae in corpus humanum summi quoque momenti sunt et magna pars efficaciae emeticorum huic affectioni sensus communis et nervorum tribuenda est. Patiuntur

1) Huxham Opera. T. I. p. 50 etc.

2) Brown System der Heilkunde, übersetzt von C. H. Pfaff. 1804. S. 270.

3) Stoll Ratio medendi in nosoc. pract. Vindob. P. II. p. 72.

autem imprimis nervi gangliorum plexus gastrici et mesenterici, deinde etiam nervi vagi et phrenici. At non solum nervi gastrici irritantur et stimulantur, sed per horum consensum cum cerebro, cum medulla spinali et nervis inde egredientibus, praecipue quoque cum nervis cutaneis, hae partes relaxantur et sedantur, ibique spasmi tolluntur. Inde tam magna vis nauseosorum et emeticorum in morbis nervorum et cerebri. Fuerunt, qui hanc vim nauseae in ipso vomitu pronica haberent; et complures certe effectuum antea commemoratorum aliqua ex parte inde pendent. Huc pertinet Platneri ¹⁾ sententia, ex qua praecipua efficacia emeticorum in sensu illo molesto vertitur, quem ventriculo et intestinis tribuunt; ita nervorum quaedam actio praeter naturam et tumultus in toto corpore oriuntur. Platnerum secutus est Nose ²⁾ — Mihi persuasum est, solam nauseam non tantum valere, quantum ipsum vomitum, quo non modo ventriculus et reliquae partes evacuantur, sed etiam totum corpus conquassatur.

Usus atque abusus emeticorum.

C A P. I.

Conditiones generales, quibus emetica indicantur.

1) Utimur emeticis ad superiorem apparatus digestivi partem evacuandam, pharyngem oesophagum, ventriculum etc. Qua de causa natura ipsa saepe vomitum ciet.

1) E. Platner Vermischte Aufsätze über medicinische Gegenstände. Leipzig 1796.

2) Nose über die Zulässigkeit der Ausführungen, besonders durch Brechmittel in hitzigen Krankheiten. Augsburg 1781. S. 60.

a) Si res ventriculum implent, quae penetrantes per intestina vi sua externa mechanica seu chemica nocere possunt; etiam si in pharynge vel oesophago corpora haerent, quae tracheam comprimentia suffocationem minitantur, emetica adhibenda sunt.

b) Si venena ingesta sunt, primum id spectandum est, ut materia nociva emesi evacuetur, nisi iam symptomata gastritidis vel nimiae sanguinis congestiones ad caput reperiuntur. Narcotica semper antea venaesectiones postulant ¹⁾.

c) Si magnae primarum viarum sordes adsunt, vomitoria praebemus. Huc pertinent

α) nutrimenta, quae nimia copia vel concoquendi difficultate nocent. Iam Celsus ²⁾: „Vomitum, inquit, utilis est plenis et biliosis omnibus, si vel nimium se replerunt, vel parum concoxerunt; nam sive quis plus est, quam quod concoquere possit, periclitari ne corrumpatur, non oportet: sive iam corruptum est, nihil commodius est, quam id, qua via primum expelli potest, eiicere.“

β) Succi concoctioni inservientes ad qualitatem et quantitatem abnormes; v. c. perversus succus gastricus et pancreaticus, mucus, prava bilis ³⁾; — vermes, qui in ventriculum et pharyngem sursum serpebant. Has sordes aptas esse ad eiiciendum vel sursum turgere, cognoscitur e certis quibusdam signis. Sunt autem haec: cibi satietas, gravitas et oppressio regionis epigastricae, praecordiorum anxietas, oppletio, tussis stomachica, dolor sincipitis, vertigo,

1) Celsus de re medica lib. V. Sect. 27. Nr. 11. Fr. Hoffmann Dissert. de cauto atque praestantiss. emeticorum usu. Obs. V. et Medicina ration. system. Tom. II. S. 196. (Hufeland Journal. Bd. 43. St. 6. S. 22. 65).

2) De re medica. lib. I. Sect. 3.

3) Stoll (rat. med. P. I. S. 29.) omnem crudum plerumque amarescentem apparatus in ventriculo et eius vicinia collectum bilem vocat, et etiam alimenta difficiliter subigenda hoc nomine complectitur.

lingua illuvie crassa quidem sed laxa oblecta colore albo aut flavo sive fusco, sapor amarus, austerus, acidus, rancidus, vilis, putridus, odor ex ore proveniens acidus vel putridus, ructus amari vel rancidi, inclinatio ad vomendum. Accedit urina parca frequenter missa, profunde flava, iumentosa, facies praerubra vel cum virore pallida, oculi scintillantes vel madentes (Stoll), aurium sonitus, tremor labii inferioris, nausea, vomituritio, ipse vomitus spontaneus ¹⁾. — Non autem in omnibus casibus, ubi haec symptomata exstant, opus est emeticis, sed eadem fere signa etiam in aliis morbis alia de causa oriuntur, in gastritide, enteritide, nephritide, hepatitide, in quibus emeticum mortem afferre potest. Ergo iudicio medico opus est, ita ut non ex singulis signis colligat, quid faciendum sit, neque etiam si quaedam symptomata desunt, impediatur, quo minus medicamento utatur ²⁾. Omnis aegroti conditio, praecipue pulsus et calor, causa signorum ³⁾, etiam natura, tempus, typus morbi, vitae ratio et negotium aegroti, successus vomitus spontanei, constitutio annua et epidemia bene circumspiciantur necesse est. In difficillimis casibus experiundi causa parva venaesectio adhiberi potest.

2) Emetica indicantur in casu diarrhoeae profusae, ubi invertendo motum peristalticum, ulteriori obstant humorum deorsum ruentium nisui. Sed licet hic tantum ea remedia applicare quae alvum non movent, praecipue radicem ipecacuanhae.

1) Hippocratis Aphorismi Sect. 4. v. 17 et 18. Sect. 1. v. 21. et 22. Fr. Hoffmann Dissert. Obs. 15. et alii.

2) Sydenhami Opera universa medica. Editionem curavit Kühn. Lips. 1827. S. 38. — Stoll Rat. med. P. I. S. 42. Gessner Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneigelahrtheit. Nördlingen 1771. Bd. 2. S. 63.

3) Forestus Observat. Lib. 18. Obs. 14. Schol. p. 154. „In nausea ut in vomitu diligenter causae per signa sua distinguendae sunt, antequam ad curationem accedamus.“

3) Adhibentur vomitoria ad organa respirationis liberanda a muco, lymp̃ha plastica, sero, etiam a rebus extrinsecus illatis minoribus, quae neque profundius delapsae sunt, nec iam inflammationem adduxerunt ¹⁾).

4) Ad augendam vim ventriculi, lienis, hepatis, pancreatis etc. in polycholia et in convalescentibus ex morbis febrilibus etc.

5) Ad iuvandas omnes secretiones corporis humani, bilis, succi gastrici, muci in bronchiis, sudoris.

6) Ad resorptionem venosam et lymphaticam promovendam in indurationibus, tumoribus.

7) Ad immutandum nervorum systema

a) ad praesentem irritationem sive spasmum mitigandum et ad eum in nervos gastricos deducendum,

b) ad languentes nervos incitandos.

8) Ad debilitandum, sed rarissime.

9) Ad evacuandum uterum, vesicam urinariam et felleam, ad rumpendos abscessus melius non adhibentur emetica.

10) Ad contagia destruenda. Non plane negandum esse videtur, praecipue contagia pestis et febrium exanthematicarum, v. c. scarlatinae, morbillorum, variolarum et imprimis typhi petechialis emeticis everti et ita morbum caveri posse ²⁾. Post introitum contagii in corpus humanum signa quaedam

1) Albers Pathologie und Therapie der Kehlkopfkrankheiten. Leipzig 1829. S. 38.

2) Cf. Hufeland Journal. Bd. 32. St. 4. S. 101. Bd. 41. St. 1. S. 101. Bd. 55. St. 2. S. 62. — Richter Beschreibung der Epidemie zu Torgau. S. 137. — James Lind über Ansteckung und Fieber in auserles. Abhandlungen. Bd. 2. St. 3. S. 180. — Woodward medicinae et morborum status, speciatim de variolis. Tiguri 1722. S. 66. — Val. ab Hildenbrandt Institut. practico-medicae; edidit filius. 1821. Tom. IV. S. 457. — v. Hildebrandt über den ansteckenden Typhus. 2te Aufl. 1815. S. 187. Wedemeyer über den Typhus. 1814. S. 263. Lenz Allg. medic. Annalen. 1822. S. 141. Bau Erkenntniss und Heilung des Nervenfiebers. Darmstadt 1829. S. 311. — et alii.

se ostendunt non plane dissimilia signis post conceptionem muliebrem; et iam locus est emeticis, nisi irritatio inflammatoria vel magna debilitas etc. obstant. Cogitabant veteres „contagium cum salivali valde fermentali humore connubium inire et huius vehiculo intra poros faucium et oesophagi sese sensim paulatimque insinuare, vel cum potu aut cibis in ventriculum descendere et hac via demum ad massam sanguinis et nervearum membranarum systema deferri ¹⁾.“ Recentiorum temporum medici non dubitantes de veritate efficaciae vomitus aliter rem explicant. Hildenbrandt ²⁾ proposuit „in eo casu, ubi morbus adhuc in stadio delitescentiae, vel in ipso explosionis momento versatur, ubi nempe gliscens favilla apertum et stabile incendium nondum concitavit, beneficium emeseos violentae potius a concussione universali et specie metasyneriseos organismi maxime in systemate nervoso et capillari inductae, quam ab evacuato fomite contagioso esse repetendum.“ Similiter Reil ³⁾ ab emeticis contagium revera removeri comprobare conatus est, hoc tamen asseverans, inde minime concludi posse, propagationem morbi semper esse impeditam, quoniam ex variolarum insitione contactum minimum ad alios homines morbo inficiendos sufficere dubitari non possit. Fischer ⁴⁾ contagium non deglutitum, sed cum aëre inspiratum esse existimat, emeticisque, quibus actio organorum respirandi augetur, inde reiici posse affirmat. Certe etiam ratio habenda est excretionis sudoris vomitoriis auctae.

1) Fr. Hoffmann Dissert. Obs. VII. et Medic. rat. syst. T. III. S. 423. — Withering in auserl. Abhandlungen. Bd. 5, St. 2. S. 293. Zach. Platner ars medendi. Lips. 1765. S. 24. Burserii Instit. med. pract. P. I. S. 287. 357. et P. II. S. 242. Huxham Opera II. S. 108. Brüning Constitutio epidemia Essendiensis anni 1769—70. S. 46.

2) Val. ab Hildenbrandt Instit. T. IV. S. 202.

3) Reil Fieberlehre. Bd. 1. S. 204 u. 548.

4) Fischer in Hufel. Journ. Bd. 44. St. 2. S. 86.

II) Ad homines morbum simulantes ad virtutem revocandos (Himly).

C A P. I I.

Res, quae in universum vetant usum emeticorum.

Etiam hic ut in indicantibus, haud parva cura desideratur, nam multum pendet a constitutione, aetate, a genio epidemio etc. Rarissime emetica omnino interdicta sunt. Inter conditiones autem eorum usum plerumque prohibentes numerantur:

1) Debilitas nimia. Accurate hic distinguendum est, utrum debilitas sit vera an spuria, quum emesis priori tantum noceat. Quodsi vomitus necessarius videtur (quod rarissime accidit, et de quo iudicium ferre difficile est), antea vires tollendae sunt et excitandae aliis remediis ¹⁾).

2) Senectus, in qua fibrae rigidiores et parum mobiles vomendo facillime rumpuntur, quaeque inclinat ²⁾ ad apoplexiam et paralyisin.

3) Mala corporis forma, praecipue gibber, collum breve et crassum, corpus obesum, angustior thoracis cavea, ventris amplitudo, quae omnia diligenter sunt ponderanda ³⁾).

4) Idiosyncrasia. Sunt, qui difficillime et nonnisi summa cum intentione, vel nullo modo ad vomendum adduci possint (Dysemeti). Quos frustra torquere non licet.

5) Graviditas, partus, puerperium non sine ulla conditione vetant vomitoriorum usum. In gravidis me-

1) Nose l. c. S. 70 sq. et 151. Brown l. c. S. 278. Tissot avis au peuple sur la santé. Stoll rat. med. P. II. pag. 179.

2) Stoll rat. med. P. II. p. 201. — Burserii Instit. Vol. III. C. IV. pag. 106 sq.

3) Burserius l. c. —

tuendi sunt abortus, praesertim si quae saepius iam abortivit; quare in primis mensibus ab emeticis abstinendum et remedium laxans praeferendum videtur. Si autem periculum in mora est, si morbus, cui emeticum mederi debet, facilius abortus causa esse potest, quam remedium, non video, cur reiiciendus sit usus emeticorum, praesertim quum pleraeque gravidae in primis mensibus saepissime sponte vomant ¹⁾. Miratus sum, quod Reid ²⁾, qui in phthisi tantopere commendat emetica, ea in graviditate omnino reiiciat; quod Burserius ³⁾ argumentis haud sufficientibus innixus, nonnisi in robustis, difficiliterque abortientibus, si necessitas urgeat, lenissime vomitum cieri permittat. — Ad hernias avertendas abdomen apta fascia adiuvandum est.

Apud Richterum ⁴⁾ emetica etiam commendata esse dicuntur in abortu ad residua ovi et cet. ex utero eiicienda, atque Hoffmann ⁵⁾ et Schaarschmidt ⁶⁾ ea ad partum promovendum et ad dolores parturientium augendos aptissima esse contendunt. Lieutaud ⁷⁾ et Boerhave ⁸⁾ ad fetum mortuum et secundinas retentas foras deturbandas vomitum cieri iubent. Quem vero in finem remedia certiora et eventu comprobata applicare licet.

1) Nose l. c. p. 84. 87. — Stoll rat. med. III, 48. et II, 75. — Oslander Entbindungskunst. Bd. 2. Abth. 1. S. 218. — Klose über den Einfluss des Geschlechtsunterschiedes auf Krankheiten. Stendal 1829. S. 149. Vogel Paralipomena de vomitoriorum usu. §. XVIII.

2) Th. Reid über die Lungensucht. Aus dem Engl. von Diel. 1787. S. 197 etc.

3) Burserius l. c. et Vol. I. S. 457.

4) Richter Specielle Therapie. Bd. 3. S. 657 et 702.

5) Hoffmann Dissert. Obs. XII etc. Gründliche diätetische Anweisung. Thl. VII. S. 202.

6) Schaarschmidt Medicin. und chirurg. Berlinische Nachrichten. Jahrg. I. 1739. S. 211.

7) Lieutaud Synopsis universae praxeos medicae. 1765. p. 636.

8) Boerhave Institut. med.

In puerperis emetica ob metum metrorrhagiae vel dislocationis uteri vetantur, sed Lentin ¹⁾, Mursinna ²⁾, Klose ³⁾ recte monent, ea hic etiam maiori cum successu adhiberi posse, quam in gravidis.

6) Obstructio alvi non permittit vomitum, sed necesse est antea clysmata applicentur. Mirum in modum Hosack ⁴⁾ malum semper coniunctum esse cum hepatis obstructionibus, et saepissime inde originem ducere, argumentis probare conatus, emetica ad illas solvendas adhibenda censet. Quamquam iam antiquiores rei medicae auctores et vel ipse Hippocrates, Caelius Aurelianus, Alexander Trallianus, Stoll, Sims et alii vomitum in alvi obstructionibus commendaverunt, tamen omnino vetantur; nam partim non bene distingui licet, utrum inflammatio vel spasmus causa sit mali, annon; partim alia habemus remedia multo certiora.

7) In plethora et in congestionibus emetica semper noceant et periculum inflammationis, vel apoplexiae, vel haemorrhagiae afferant necesse est. Si vomitus indicatio urget, antea sanguis mittendus est ⁵⁾.

8) Inflammationes verae, praecipue organorum gastricorum, septi transversi, capitis, uteri, renum, vesicae urinae etc. nihil magis contraindican, quam emesin. Quamquam enim evacuatio semper debilitet, tamen ipsa vo-

1) Lentin Memorabilia circa aërem etc. Clausthaliensium annor. 1774 — 77. p. 99. — Beiträge. Leipzig 1797. Bd. 1. S. 363.

2) Mursinna von den Krankheiten der Schwangern u. s. w. Berlin 1792. Thl. 2. S. 174.

3) Klose l. c.

4) Hosack on the use of emetics in constipation of the bowels. New-York 1822. Froriep's Notizen. Bd. 3. Nr. 12. S. 185.

5) Huxham Opp. II, 134. Fr. Hoffmann Med. rat. III, 481. — Lieutaud l. c. — Burserius III. 106. v. Swieten Comment. III, 266. Hase Dissertatio de provido emet. usu in morbis acutis contagiosis. Halae 1756.

mendi actio coniuncta cum magna corporis irritatione inflammationes auget ¹⁾). Quodsi autem sordes biliosae causa sunt inflammationis, emetica post sufficientes venaesectiones imprimis in pneumonia, ophthalmia, laryngitide etc. caute adhibita non modo non nocent, sed vel utilissima esse possunt ²⁾).

9) Morbi organorum gastricorum, praecipue exulcerationes, degenerationes, scirrhus oesophagi ³⁾, ventriculi ⁴⁾, pancreatis ⁵⁾, hepatis, lienis, vulnera abdominis, vehemens diarrhoea et cet. omnino vetant usum vomitoriorum ⁶⁾).

10) Herniae et prolapsus emeticorum usui certis signis vere indicato non obstant. Nulla alia re opus est, nisi fascia apta vel manus applicatione ad retinendas has partes antea bene restitutas. Vogel ⁷⁾ „tantum abesse dicit, ut vomitio herniae noxam intendat, ut potius prolapsi intestini reditum in ventrem potenter promoveat ⁸⁾“. “

11) Haemorrhagiae imprimis superiorum partium plerumque non admittunt vomitum; et Chapmanni ⁹⁾ sententia, emetica affluxum sanguinis ad ventriculum promovendo, ex aliis partibus deducere et sanguinem melius per corpus distribuere ne experientia quidem comprobatur. Quum vero gastricae sordes haemorrhagiam adduxerint, cum fructu

1) Hufeland Allgem. Therapie. 1800. S. 461 etc.

2) Vogel Handbuch der prakt. Arzneiwissenschaft. Bd. I. S. 341 etc. Reil Fieberlehre. I. Burserius. I, 457. v. Swieten Comment. II, 224. 226.

3) Bleuland in Auserl. Abhandl. Bd. 9. St. 4. S. 705.

4) Voegen van Engelen ibidem. p. 734. — Harless neues Journal der ausländ. med. Literatur. Bd. 8. St. 1. S. 1 und 10.

5) Boerhave Consultat. medicae. Gott. 1752. P. 2. p. 5.

6) Burserius Vol. III. P. I. C. IV. p. 106. v. Swieten II, 260.

7) R. A. Vogel Paralipomena XVI.

8) Nose p. 88. Burserius I, 457., Rahn Fieberl. 1814. S. 592 etc. — Tissot avis au peuple.

9) Chapman in Froriep's Notizen. Bd. 24. No. 20. S. 311.

saepe emeticum propinatur. Menstruatio incipiens rarissime vomitum vetat ¹⁾).

12) In spasmis et morborum nervorum paroxysmis nocent emetica, quae causa saburrali indicata nonnisi in intermissionibus praebere licet. Pertinent huc prae reliquis spasmi hysterici, convulsiones onaniam sequentes et al. ²⁾).

13) Crises febrium emeticis non licet turbare (Tissot).

14) Morbi graviores pulmonum, affectiones cordis, oculorum, capitis imbecillitas, tumores magni colli, praesertim glandulae thyreoideae, aneurysmata, tumores ossei encephali, vulnera pectoris, calculi renum, vesiculae felleae, et quae sunt reliqua magnam efflagitant diligentiam in emeticorum usu. (Burserius.)

15) Constitutio annua, genius epidemius, locorum natura saepe non admittit vomitum ³⁾).

Haec fere sunt, quae vulgo tanquam vomitum contra-indicantia afferantur. Verum enim vero si mortis periculum adest, v. c. si quis venenum assumsit, omnia illa negligere haud dubitarem.

1) Vogel Handbuch Bd. 1. S. 90—96.

2) Hoffmann Dissert. Obs. XVII et Med. rat. syst. II, 238; III, 481. Lieutaud l. c. Walch Fieberlehre 1813. S. 338. Tissot von der Onanie in eiusd. sämtlichen Schriften übers. von Kerstens. Bd. 2. S. 148.

3) Hippocratis Aphor. Sect. 4. v. 4 et 12. Burserius l. c.

CAP. III.

De usu atque abusu emeticorum in singulis morbis.

I. Febr es.

1) *Febris continua remittens.*

a) Febris inflammatoria simplex.

Emetica a nonnullis non tam ad evacuandum, sed ad deducendum, ad sudorem excitandum adhibentur. Semper autem sanguinis missiones antecedant necesse est ¹⁾).

b) Febris nervosa simplex.

(versatilis, stupida, lenta, putrida.)

Nisi sordes primarum viarum adsunt, emetica non indicantur. Richter ²⁾ in initio et nonnunquam etiam in decursu morbi valde ea commendat, etiamsi nihil sordium evacuetur. Adhibet illa sola experientia duce, derivandi et sedandi viribus, quae emeticis insunt, efficaciam tribuens; neque semel, sed saepius iis utitur. Mihi vero persuasum est, in febre nervosa vere simplice non opus esse emeticis, quum ventriculum vel nimis irritare possint.

2) *Febris intermittens.*

Progredimur nunc ad illas febres, quae prae ceteris usum emeticorum postulant. Fere semper in iis inveniuntur sordes primarum viarum, quae raro causa febris sunt, saepius coincidunt, interdum etiam per ipsam febrem efficiuntur. In universum hae sordes semper emeticorum usum indicant. Alterum autem, quod emetica efficere possunt, hoc est, quod febrem ipsam concussione exstinguant. Quibus rebus ab optimis omnium temporum medicis bene intellectis,

1) Reil Fieberlehre. Halle 1820. Bd. 2. S. 87. §. 23.

2) Richter Specielle Therapie. Bd. 1. S. 163.

omnes fere in eo consentiunt, vomitoria in febribus intermittentibus fere semper adhibenda esse; discrepant autem sententiae de tempore, quo iis utendum sit. Iam componamus ea, quae viri docti de usu emeticorum in febr. intermitt. dixerint. Galenus ¹⁾ solo emetico sine ullo alio remedio febrem sustulit. Celsus ²⁾ Asclepiadem secutus in febre tertiana quinto die vomitum elicit post horrorem, tutius tamen esse censet die tertio vomitum tentare et in quartana, si quarto die cum horrore febris revertitur. Tempus, quo dari emeticum iubet, est horror, quem ab his oriri coniicit, quae biliosa in stomacho resederunt. Sydenham ³⁾ nonnunquam „emetikum tempestive propinatum, ut nempe ante paroxysmum negotio suo defungi possit, felicissime successisse“ affirmat. — Fr. Hoffmann ⁴⁾ nullo modo emeticum tempore paroxysmi tertianae vel quartanae aut non multum ante eius accessionem praeberi permittit, quum per experientiam cognitum sit, insultum inde longe reddi acerbiores, maximasque cum cardialgia anxietates laborantes affligere. Satius putat, vomitoria aut vacuo tempore aut quinque vel sex ante paroxysmum horas propinari. Cullen ⁵⁾ emetico in frigore vel ineunte calore dato febrem plane tolli et crisin effici posse dicit. Stoll ⁶⁾ saepe febres intermittentes tertianas praecipue mensibus Maio et Iulio solis solventibus et emesi curavit et quidem finita primum exacerbatione, quo tempore superficies omnes externae atque internae sudoribus maduerunt. — Commendat emetica praecipue in saburra, seu causa, sive effectus

1) De arte curandi ad Glauc. L. I. c. 10.

2) De re medica l. III. sect. 12, 14, 15.

3) Opera universa med. ed. Kühn 1827. pag. 66.

4) Dissertatio de cauto atque praest. vomitoriorum usu. Obs. XVI.

5) Anfangsgründe der prakt. Arzneikunde. Aus dem Engl. Lpzg. 1789. Bd. 1. S. 278.

6) Rat. med. I, 73. II, 188. III, 62.

febris, sive coincidens sit ¹⁾. — Al. Thomson ²⁾ vomitum fere semper cieri vult in frigore vel in calore, eo tempore, quo nauseas vomituritionesque oboriri vidit. Ratio est, quod materia febrilis tempore invasionis iam omnis collecta et ad expellendum mobilis est. — Riverius ³⁾ vomitoria ex consensu medicorum initio paroxysmi exhibenda esse dicit, quia faciliorem morbum reddant. — Morton ⁴⁾ monet nunquam emetica in paroxysmo sine urgente indicatione applicanda, neque sine bona causa ante corticis usum usurpanda esse. Torti ⁵⁾ et Werlhoff ⁶⁾ in universum damnant usum emeticorum in febribus intermittentibus. — Idem faciunt J. Hunter ⁷⁾ et R. Jackson ⁸⁾ in febribus intermittentibus americanis, quia, nisi China iam initio adhibeatur, mors citissime sequitur. Van Swieten ⁹⁾, licet emeticis, quidquid in ventriculo, vel intestinis haeret, vel ex visceribus vicinis in illa defertur, expellatur, eo ipso tamen saepe febrem pertinaciorum reddi et altiores radices figere vidit. In universum autem commendat vomitoria, „ubi constitit abundantem colluviem adesse in primis viis; sic tamen, ut emeticum efficaciam suam iam absolverit, antequam paroxysmus

1) Stoll Aphorismi de cognosc. et cur. febribus 1786. p. 146.

2) Medical Essays of Edinb. T. IV. art. 24. p. 407. Testatur Thomson se viginti annorum spatio in cura febr. intermitt. hac methodo usum fuisse cum successu.

3) Riverii Opera omnia 1669. p. 526.

4) Opera medica Genevae 1696. p. 37 et 68.

5) Therapeutice specialis ad febres periodicas perniciosas 1756. p. 63.

6) Werlhoff Observationes de febribus praecipue intermitt. ed. 2. 1743.

7) Bemerkungen über die Krankheiten der Truppen auf Jamaika. 1792. S. 158.

8) Ueber die Fieber in Jamaika. A. d. Engl. von C. Sprengel 1796. S. 181 etc.

9) v. Swieten Commentarii in H. Boerhavii aphorismos 1797. II, 536, 545 sq.

ingruat, ne aeger molestia operantis pharmaci et febre simul affligatur.“ „Vomitoria ex eius sententia non tantum prosunt, quatenus evacuant, verum etiam quatenus miro saepe stimulo movent et turbant, quo fit, ut futurus paroxysmus caveatur; dum autem hac intentione dantur emetica, possunt etiam in ipso paroxysmo exhiberi.“ — Senac¹⁾ semper emetica in febr. intermitt. indicata esse putat, quia tum hepar semper affectum esse, tum sanguinem in vena portae, et bilem in vasis hepaticis haesitare sibi persuasum habet, quae vomitu solo moveri possunt. Imprimis sordes postulant emetica, sed etiam febres illis carentes, aliterque tractatae diutius et pertinacius durant neque tamen nisi vomitu frangi possunt. Tempore horroris vomitoria non applicanda censet ob spasmum, quem excitant, sed brevi ante paroxysmum e methodo Sydenhami ea propinari iubet. — de Haen²⁾ non quamlibet febrem intermittentem sine ulla indicatione emeticis curari posse (quae res iam antea a Boerhavio et Sydenhamo prolata est), necessitate vero cogente paullo ante paroxysmum vomitum eliciendum esse recte monet. In universum autem multum e terra, tempestate, aetate, genere, constitutione pendere censet. Cleghorn³⁾ in horrore febrium tertianarum, nausea et vomituritione orta, vomitum aqua tepida incitat; plerumque autem praefert purgantia, quia saepius enteritidem cum tertiana coniunctam esse et lien et hepar interdum ad putredinem inclinare conspexit. — S. G. Vogel⁴⁾ et Z. Platner⁵⁾ magnis lau-

1) Senac von den Wechselfiebern. A. d. Lat. Lpzg. 1772. S. 217, 246, 284, 288.

2) Ant. de Haen Heilungsmethode im k. Krankenhause zu Wien. A. d. Lat. von E. Platner. Lpzg. 1779. Bd. 5. Thl. 11. C. 1. S. 30 etc.

3) Cleghorn Beobacht. üb. die epidem. Krankheiten in Minorka. A. d. Engl. v. Ackermann 1776. S. 178.

4) Handbuch Bd. 1. C. II. §. 50 et 51. p. 86 — 89.

5) Ars medendi 1765. p. 39. §. 105.

dibus efferunt usum emeticorum, quae hic brevi ante paroxysmum, ille (Vogel) vel sicut Platner ante impetum, vel dimidiam seu unam horam post illum, quo tempore sordes maxime mobiles esse arbitratur, adhiberi iubet. Burserius ¹⁾ tempus ab accessione remotissimum mavult, quia spasmos et turbas, quae incipientem accessionem comitantur, ab emetico ita augeri posse putat, ut medicum deinde poeniteat temeritatis. — Chomel ²⁾ corporis concussione, quam vomitus efficit, ullo modo febrem exstingui posse negat, illamque sententiam meris coniecturis praecipue Sennaci, qui sanguinem in vena portae et hepate haesitantem proximam paroxysmi causam et emeticis solvendum putavit, niti contendit. Ceterum in media apyrexia emeticum praebendum esse dicit. Reil ³⁾ sordes saepissime non causam sed effectum febris esse et evacuationibus igitur interdum novas sordes regenerari recte monet. Emetica non evacuando, sed excitando novo morbo in intestinis, et concutiendis nervis prodesse existimat. Quomodo autem novus morbus oriatur, nondum cognitum esse dicit. Ex eius sententia vomitoria optime paucis horis ante paroxysmum dantur. — Idem P. Frank ⁴⁾ et Val. ab Hildenbrandt ⁵⁾ praecipunt. — Videmus sententias medicorum modo commemoratas partim plane sibi contrarias esse, partim consentire. Optimum haud dubie erit, media via incedere, et Viros Clarissimos, Stoll, de Haen, Vogel, Burserium etc. sequi. Itaque non utendum est emeticis in febribus intermittentibus, nisi sordes sursum turgent. Multae febres sola China feliciter curantur, quarum eventum bo-

1) Burserii Institut. medic. pract. Vol. I. P. I. 1787. p. 181 et 186.

2) Chomel Fieber u. Pestkrankheiten. Aus d. Franz. von Becker. Lpzg. 1822. p. 211.

3) Reil Fieberlehre Bd. 2. S. 175. §. 51.

4) P. Frank Behandlung der Krankheiten des Menschen. A. d. Lat. von Sobernheim. 1830. Thl. 1. S. 56 etc.

5) Institutiones practico-medicae ed. filius. 1821. T. II. p. 121.

num vomitoria retardassent. Nam sola concussione nervorum rarissime febres exstinguuntur, quare certioribus febrifugis utamur necesse est. Febres perniciosae, prae ceteris febris intermittens apoplectica, fere semper emetica vetant et statim corticis peruviani usum postulant, ne novus paroxysmus, qui mortem afferat, sequatur ¹⁾ — Huc etiam pertinent febres americanae ²⁾ — Inter signa sordium primarum viarum non solum nausea et vomitus in frigore sponte proveniens (Vogel et Berends) referenda sunt, quia haec facile etiam a spasticis ventriculi motibus pendere possunt; sed imprimis intermissiones observandae sunt, num in iis turgentis cruditatis signa inveniantur. Quodsi autem sordes sese ostendunt, solventibus praeparatae, tum vel in horrore, vel alio tempore positae tamen quibusdam legibus evacuari possunt. In horrore si nauseam et vomitionem non a spasmo, sed a saburra gastrica oriri animadvertimus, nihil magis conducit, quam vomitum non forti emetico, sed aqua tepida sive infuso chamomillae ciere. Aegro autem ad spasmos inclinanti non propinandum est emeticum. In calore fere nunquam opus erit vomitu, neque etiam in sudore, quo tempore sine dubio aegrotum nimis debilitarent. Brevi post accessionem et imprimis brevi ante novum paroxysmum vere locus est vomitoriis; in posteriore casu ventriculum evacuant, eodemque tempore saepe nervorum concussione et mutatione paroxysmum aut plane avertunt, aut certe leviolem reddunt. In universum emetica tantummodo initio febrium intermittentium applicantur. In solis quartanis pertinacioribus etiam morbo progresso et sine primarum viarum sordibus interdum utilia sunt ad corpus concutiendum et ad nervos nimis torpentes excitandos ³⁾. Rarissime autem haec remedia in febribus intermittentibus iterare licet, nam emesis, qua primum saburra expulsa est, iterata ad eas

1) Sydenham Opp. p. 268. — Torti et Thomassen a Thuessink.

2) cf. Hunter et Jackson l. c.

3) Fr. Hoffmann Dissert. Obs. XI.

recreandas multum affert. Itaque simul atque apyrexia pura est, id est: materiae sursum turgentis signis caret, tempus est cortice Chinae vel alio remedio febrifugo uti. (Schönlein et Krukenberg.)

3) *Febris lenta, hectica.*

In hisce febribus perraro occurrit emeticorum indicatio. Tamen Trnka de Krzowitz ¹⁾ inter ea, quae eorum usum exigant, haec numerat: 1) dyspepta deglutita in stomacho fauciumque latebris haerentia; 2) vermes ventriculum insidentes; 3) colluviem humorum pravorum in primis viis ex morbis praegressis ortam ²⁾. Eadem fere etiam Selle ³⁾ commemorat. Saepius tamen, ut mihi videtur, aegrotantium debilitas cum magna macie coniuncta emeticorum usum non admittit.

I I. C a c h e x i a e.

1) *Rhachitis.*

Emetica ad sordes eiiciendas adhiberi possunt, simul coaquassando toto corpore vim vitalem augent et sanguinis circulationem promovent ⁴⁾.

2) *Scrophulae.*

Eandem efficaciam, ut in rhachitide etiam in hoc morbo vomitoria ostendunt, accedente vi lymphaticae resorptionis augendae ⁵⁾.

1) Historia febris hecticae Vindob. 1783. p. 191.

2) Ettmüller colleg. pract. — Hoffmann med. rat. III.

3) Medicina clinica Berolini 1788. p. 286. Fritze Medicinische Annalen. Bd. 1. art. 4. n. 4. p. 293.

4) Cullen first lines of pract. of phys. Vol. IV. Book 2. C. 4. p. 355. cf. Boerhave aphorism., Richter, Krukenberg.

5) Hufeland über Natur, Erkenntniss u. Heilart d. Scrophelkrankheit. Jena 1795. S. 156. Henke Kinderkrankheiten Bd. II. S. 228.

3) *Syphilis.*

a) *Bubones.*

Primus Hunter ¹⁾, deinde Simmons ²⁾ et Girtanner ³⁾ ad dissipandos hos tumores emeticorum tertio quovis die repetitorum usum valde commendarunt. Sponitzer ⁴⁾ solum in bubonibus, quos cruditates gastricae sustinent, vomitum utilem esse, aliter autem inflammationem augere existimat. Etiam Richter ⁵⁾, P. Frank ⁶⁾, Schönlein ⁷⁾ hanc methodum reiiciunt, at partim eorum argumenta non satis idonea sunt, partim experientia contrarium probat. Ipse saepius celerrimam et perfectam morbi curationem emeticis effectam comperi.

b) *Tumores testiculorum syphilitici.*

Vomitoriorum vis, qua vasorum absorbentium actio augetur, etiam hic boni eorum eventus causa esse videtur ⁸⁾. Simmons (l. c.) sine causa idonea emetica interdum nocere contendit et venaesectionem praefert.

4) *Scorbutus.*

Quamquam de Haen ⁹⁾ et Vogel ¹⁰⁾ scorbuto emesin prorsus prohiberi commemorant, tamen cum Platne-

1) Hunter über die venerische Krankheit. A. dem Engl. 1787. S. 462.

2) Simmons in auserl. Abhandl. Bd. II. St. 2. S. 315, 320.

3) Girtanner über die venerische Krankh. Bd. 1. S. 253.

4) Sponitzer in Hufel. Journal. Bd. 3. S. 642.

5) Richter Spec. Ther. Bd. 5. S. 420.

6) P. Frank Behandlg. etc. v. Sobernheim. Bd. 5. S. 136.

7) Schönlein Vorlesungen über allgem. und spec. Pathologie und Therapie. 1832. Bd. 4. S. 279.

8) Hunter l. c. — Swediaur Maladies syphilit. 1801. T. I. p. 181. — Hecker venerische Krankheiten. S. 292.

9) de Haen Praelectiones in H. Boerhavii instit. patholog. V, 213.

10) Vogel Handbuch. Bd. 1. S. 96.

ro ¹⁾ consentiendum esse videtur, qui „emetica ab initio morbi in corporibus valde robustis, et ubi vitium a malo victu ortum est, et varia indicia cruditatem in ventriculo haerere significant, admitti posse“ asseverat. Ubi morbus iam adolevit, funesta haemorrhagia metuenda est.

5) *Chlorosis.*

Si magna mucis tenacis copia in ventriculo accumulata est (ut saepe accidit), vomitoria iterata plurimum conducunt ²⁾).

III. Morbi cerebri et nervorum.

1) *Morbi mentales.*

Emetica cum ob vim suam evacuantem, conquassantem, derivantem in nulla horum morborum specie nocent, tum in illis morbis mentalibus prosunt, qui cum organorum abdominis affectionibus cohaerent ³⁾. Sed semper respiciatur necesse est reliqua aegroti conditio et cet.

2) *Delirium tremens.*

Usus emeticorum in hoc morbo inter medicos Americanos increbescere videtur, qui ea senis, octonis, undenis horis etiam per plures dies, si necessitas cogat, commendant. Primus Klapp ⁴⁾ derivata morbi origine ex abdomine et digestionis

1) Platner ars medendi. p. 400. cf. Richter Spec. Therp.

2) Richter Spec. Therapie. Bd. 3. S. 766.

3) Percival in Nasse Zeitschrift für psych. Aerzte. 1818. S. 545. — Eberle ibidem 1821. Hft. 1. S. 222. — Coxe Prakt. Bemerkungen über Geisteszerrüttungen. A. d. Engl. 1811. S. 118. — Reil Fieberlehre. Bd. 4. 1802. S. 475 et 450. — Horn Oeffentliche Rechtfertigung üb. meine 12jährige Dienstführung etc. 1818. S. 219. — Neumann Krankheiten d. Vorstellungsvermögens. 1822. S. 242. — Esquirol Allg. u. spec. Patholog. u. Therapie der Seelenstörungen; frei bearbeitet v. Hille. 1827. S. 163.

4) Klapp in American medical recorder. Vol. I. p. 4. etiam in London medical and physical journal, Vol. 41. 1819. Febr.

systemate hanc curandi viam ingressus est, post eum Albers¹⁾, Eberle, Nankrede, Drake, alii Americani. Lind²⁾, quamquam ipse nunquam emetica secundum methodum ab iis receptam neque administravit, neque administratam vidit, recte dubitat, „num semper vitium abdominale adsit, aut si quid adsit, num non sit secundarium vel eiusdem indoles talis, qualis emesi repetita tolli non possit.“ Ubi vero status gastrici signa occurrerunt, emesin citare non haesitat. V. d. Busch³⁾ medicus Bremensis neque se ipsum, neque collegam clarissimum beatum Albers notabilem percepisse utilitatem ex emesi allato modo repetita declaravit. Sufficiet igitur emetica adhibere, si signa gastrica inveniuntur, quibus autem deficientibus certioribus utendum erit remedii, sopio, et tartaro emetico ad nauseandum dato.

3) *Encephalitis.*

In hoc morbo primarum viarum sordes haud raro occurrunt, praecipue bilis acris, pituita tenax, interdum etiam vermes, quae res licet non moveant inflammationem, tamen eam alunt, et si sursum turgent, emeticorum quamquam cautissime et post sufficientes demum sanguinis missiones adhibitorum usum admittunt. Quamobrem Stoll⁴⁾ in phrenitide biliosa emesin suo tempore et praemissis praemittendis institutam laudat, et Hufeland⁵⁾ in encephalitide gastrica cruditates emeticis evacuari necessarium ducit. In universum equidem, ut iam Withers⁶⁾ fecit, laxantia praeferrem ob

1) Albers Vorrede zu Sutton's Schrift, übersetzt v. Heineken. p. XXIV. et in Hufel. J. 1820. St. 5. S. 127.

2) de delirio tremente Havn. 1822. p. 84.

3) In Nasse Zeitschrift für psych. Aerzte 1821. Heft 3. S. 223. not. cf. Barkhausen Beobachtungen über den Säuerwahnsinn. Bremen 1828. etc. Abhandlungen der Gesellschaft Hamburger Aerzte. Bd. 1. 1830.

4) Stoll rat. med. P. II, 81. III, 196.

5) Hufeland System d. prakt. Heilkunde. Bd. 2. Specielle Therapeutik. Jena 1802. S. 152.

6) Withers Bemerkungen über die Fehler beim Gebrauch der Arzneimittel. Lpzg. 1776. S. 94.

nimiam capitis concussionem atque congestionem, quas emetica efficiunt. (Quid Richter ¹⁾), qui fere empirice in encephalitide emeticum praebendum putat, sibi velit, non satis intelligo.

4) *Commotio cerebri et cet.*

Richter ²⁾ in commotione cerebri vomitum commendat, reiicit vero in sanguinis extravasato. Stoll ³⁾ in capitis laesionibus cum successu vomitoria administrasse dicit. Vogel ⁴⁾ secutus Boudou ⁵⁾ etiam in extravasato post venae-sectiones emetica approbat. — Müller ⁶⁾ in capitis vulneribus et in cerebri commotione emesin suadet; sed qui hunc librum diiudicavit ⁷⁾, laxantia praeferenda putat. Neque negari potest, in his affectibus usum emeticorum semper esse periculosum et ancipitem ob easdem causas, quas in encephalitide commemoravi. Accedit, quod vel ipsa signa gastrica incerta et fallacia sunt, quippe quae sympathice ex cerebri affectu emanare possunt.

Liceat mihi hic obiter attingere:

5) *Dolorem capitis,*

qui si biliosus est (quem Stoll I, 32 describit) emesi remove-
tur ⁸⁾, nec non:

1) Richter Spec. Therap. Bd. 1. S. 395.

2) Richter Anfangsgründe der Wundarzneykunst. Bd. 2. S. 120 und Medic.-chirurg. Bemerk. Bd. 2. S. 107.

3) Stoll rat. med. II. 371.

4) Vogel Paralipom. §. V.

5) Mémoires de l'acad. de chir. T. I. p. 119.

6) Müller u. Hoffmann Frankfurter medicin. Annalen 1798. 4tes Quartal.

7) Der Recensent in der Salzburger medicin.-chirurgischen Zeitung von Hartenkeil und Mezler 1790. Bd. 3. S. 155.

8) Lieutaud l. c. p. 636. — Burserius Vol. III. P. I. C. 1. p. 25.

6) *Vertiginem*,

quam, si a bile oriatur, iam Boerhave ¹⁾ uno emetico dato tolli posse affirmat. In vertigine idiopathica nocent emetica ob congestiones sanguinis ad caput ²⁾.

7) *Apoplexia*.

Valde inter se differunt sententiae virorum doctorum de huius morbi curatione. Alii enim, praecipue antiquiores medici, Riverius ³⁾ et van Helmont ⁴⁾ emeticorum usum „ad humores contumaces ex alto trahendos et ad aegrum multo stupore detentum excutiendum“ magnopere commendaverunt. „In apoplexia nervosa (sive ex inanitione) orbatum sanguine cerebrum eodem denno per affluxum, quem vomitorium praestat, iterum repleri, in apoplexia sanguinea vero cerebri vasa nimium distenta ita agitari existimarunt, ut restituto ipsorum fibris tono propellere sanguinem possint“ (Vogel). Ipse Sydenham ⁵⁾ et novissimis temporibus Richter ⁶⁾, Hildebrandt ⁷⁾, Schäffer ⁸⁾, Odier ⁹⁾ in omni apoplexia emetica commendant. Iam autem Wepfer ¹⁰⁾ eorum usum in apoplexia sanguinea improbat, quippe quae „ob cerebri succussionem vasis laceris haemorrhagiam auferent.“

1) Boerhave praelect. acad. II, 527. cf. Hippocratis Aphor. Sect. 4. v. 17. Lieutaud l. c. Mead Monita et praecepta medica 1752. p. 40.

2) Wepfer Observationes medico-practicae de affectibus capitis 1727. p. 307. — Platner p. 206. — Bursarius Vol. III. p. 270.

3) Riverii Opera. p. 202.

4) v. Helmont Epist. anat. med. III, n. 4.

5) Sydenham Opp. p. 533.

6) Richter Medic.-chirurg. Bemerkungen. Bd. 2. S. 108.

7) Hildebrandt in Hufel. Journal. Bd. 5. S. 362.

8) Schäffer ibidem. Bd. 37. St. 1. S. 57. et Bd. 43. St. 5. S. 30. — Bd. 48. St. 5. S. 50.

9) Odier Handbuch der prakt. Arzneiwissenschaft. Aus d. Franz. v. Stempel. 1827. S. 95.

10) Wepfer Observat. p. 22.

Etiam Cullen ¹⁾, Quarin ²⁾, Murray ³⁾ periculosissimum vomitum esse arbitrantur. Acerrimus autem adversarius emeticorum est Burserius ⁴⁾, qui „ab apoplexia sanguinea plane ea exulare debere utpote non indicata et noxia atque a sanioribus Clinicis et prae primis a Morgagnio ipso explosa“ contendit, et in apoplexia serosa, etsi non ita emetica reformidet, tamen cathartica praefert. Cuius medici celeberrimi argumenta quum tam bene constituta sint, ut vix aliquid contra monere liceat, plerique recentiorum medicorum eum sequentes emeticorum usum ita coërcent, ut solum in ea apoplexia praebeantur, quam nimia ventriculi repletio, intemperantia, venenata alimenta, imprimis opium et alia narcotica, vel bilis acris ⁵⁾ adduxit. Nequaquam vero a vomitu vel vomituritione, quae apoplexiam saepe antecedit aut comitatur, necessitas emetici propinandi desumenda est, quum illa signa saepe sympathice ex cerebro male affecto exeant. Quodsi venaesectio indicata est, illa semper emesin praegrediatur necesse est ⁶⁾.

8) *Epilepsia.*

Emetica ad hunc morbum tollendum eatenus efficacia sunt, quatenus evacuant, debilitant, derivant, conquassant. Itaque non solum in epilepsia sympathice a primarum viarum cacochyliā profecta, verum etiam in idiopathica adhibita sunt. Si epilepsia fuerit nata vitio stomachi et succorum intestinalium, omni alio pharmaco meliorem esse vomitum iam Lan-

1) Cullen Anfangsgründe etc. 1789. Bd. 3. S. 65 u. 70.

2) Quarin Prakt. Bemerkungen üb. verschiedene Krankheiten. Aus dem Lat. 1787. S. 22.

3) Murray mater. med. I. 472.

4) Burserius Vol. III. P. I. C. IV. p. 106 sq.

5) Stoll II. 82.

6) Moulin vom Schlagfluss. Aus dem Franz. v. Caspari. 1821. S. 123, 132, 149. Cf. Boerhave praelect. acad. 1762. T. II. p. 563.

cisius ¹⁾ affirmat, atque Boerhave ²⁾ et Stoll ³⁾ probant. Richter ⁴⁾ observationibus innixus in epilepsia sine causa gastrica, ut praeveniatur proxime sequens paroxysmus, emetica adhibenda esse monet. Burserius ⁵⁾ et Portal ⁶⁾ fere omnino ea reiiciunt. Sine dubio autem in medio latet veritas atque emetica indicata sunt in sola epilepsia ex ventriculo originem trahente (absente statu huius visceris inflammatorio vel nimia illius irritatione), si vomitus insultui epileptico superveniens eum breviorum reddit (v. Swieten), si paroxysmus nausea nequaquam ex cerebri consensu pendente annuntiatur (Haen. rat. med. P. 5. C. 4. §. 1), et si aeger de pondere ad ventriculum aut de fame canina continuo conqueritur (Tissot von der fallenden Sucht). Emeticum his in casibus brevi ante paroxysmum (modo hic certis signis praenuntiatur) propinatum eum saepissime cavebit, rarissime autem epilepsia solis emeticis sanatur. Auctores, qui de hac re scripserunt, enumeravit Henning ⁷⁾. Addendi sunt Lentin ⁸⁾, Jos. Frank ⁹⁾, Löbenstein - Löbel ¹⁰⁾, Fischer ¹¹⁾.

9) *Eclampsia, Spasmi infantum.*

Diligenter respiciendum est, utrum hae convulsiones ex abdomine an ex capite exeant. In priori casu optimum

1) Lancisius de subitaneis mortibus libri duo. Romae 1707.

2) Boerhave l. c. p. 692.

3) Stoll II, 140.

4) Richter Med. chir. Bemerkungen. Bd. 1. S. 132.

5) Burserius III. p. 249.

6) Portal Beobachtungen über Natur u. Behandlung der Epilepsie. A. d. Franz. v. Hille. 1828. S. 387.

7) Henning Analecta literaria epilepsiam spectantia. Lips. 1798. P. III. p. 154.

8) Lentin in Hufel. Journ. Bd. 14. St. 3. S. 12.

9) Jos. Frank Praxeos medicae universae praecepta. P. II. Vol. I. Sect. 2. p. 384. (Lips. 1826.)

10) Löbenstein - Löbel Wesen und Heilung d. Epilepsie. S. 301.

11) Fischer in Hufel. Journal. Bd. 52. St. 5. S. 92.

saepe eventum habent emetica, quae vel in ipso impetu praebere et iterari possunt ¹⁾).

10) *Chorea Sti Viti, Catalepsis, Tetanus, Trismus.*

Horum malorum fomes si in ventriculo vicinisque partibus insidet, emetica utilia esse possunt ²⁾. Imprimis neonatorum trismo, qui ex causa gastrica maxime oritur, congruunt, sed semper nonnisi in prima periodo administrari debent ³⁾.

11) *Raphania, morbus cerealis.*

Ab initio morbi experientia usum emeticorum confirmat ⁴⁾. Debent autem esse fortia propter eximium ventriculi torporem ⁵⁾. Sub ipso spasmorum insultu rectius emeticis abstinetur.

12) *Hydrophobia.*

Iam Joh. Ravelly ⁶⁾ ipsius morbi curationem vomitu incipiendam esse proposuit, ut evacuarentur bilis et acidi succi, qui fere semper in ventriculo haerentes inveniuntur

1) Armstrong in auserles. Abhandlungen. 1784. Bd. 4. St. 1. S. 57. — Henke Kinderkrankh. 1818. Bd. 1. S. 225. — Chalmers Krankheiten in Südcarolina. Aus dem Engl. 1788. Bd. 1. S. 74. — Vogel Paralipom. §. VIII.

2) Burserius l. c. Vol. III. C. V. p. 139 et 238. — Tissot sämmtl. Schriften. Bd. 5. S. 491. — Jos. Frank l. c. P. II. Vol. 1. Sect. 2. p. 535. 591.

3) Brendel Opuscula. T. I. p. 89. — Vogel Paralipom. §. VII.

4) Taube Geschichte der Kriebelkrankheit, die 1770—71 in der Cellischen Gegend gewüthet hat. 1782. S. 180. — Tissot Nachricht von der Kriebelkrankh. 1771. S. 67.

5) Wichmann kleine medicinische Schriften. Wien 1801. S. 52.

6) Ravelly Traité de la maladie de la rage. Paris 1696.

Clayton ¹⁾ vomitiones frequenter iteratas in hydrophobia profliganda magni facit, sed iam Ridley ²⁾ virum, quem ille sanasse retulit, hydrophobia correptum non fuisse notavit. Portal ³⁾ lenia emetica in initio non plane reiicere videtur, quum iam vomitus spontaneus levationi sit. Krügelstein ⁴⁾ celerem et vehementem nervorum mutationem emeticis effectam imprimis utilem fore sperat. — Sed ut alia remedia, sic etiam vomitoria nunquam hydrophobiam avertere neque extinguere mihi persuasum est, quamvis Knolle ⁵⁾ aegrum vomitu sanasse contendit et Schneemann ⁶⁾ ipecacuanhae infusum ad vomendum commendat, quum vi alterante et diaphoretica hydrophobiae eruptionem caveat.

13) *Hysteria et Hypochondria.*

Nunquam nisi in iis casibus, in quibus verae cruditates gastricae sursum turgentes adsunt, neque nausea, et vomitatio et cet. a spasmo proficiscuntur ⁷⁾, emesis conducere potest ⁸⁾. In omnibus aliis valde nocent, quamquam Riverius ⁹⁾ utile esse censet vomitum semel aut bis in mense in hystericis proritare, et Dean ¹⁰⁾ emetica in omni hysteria optima remedia esse contendit.

1) Clayton in Philosoph. transact. n. 210. p. 132.

2) Ridley Observat. de asthmate et hydrophobia. LB. 1738.

3) Portal über die Natur und Heilung der Wuth u. s. w. Aus dem Franz. 1782. S. 175.

4) Krügelstein Geschichte der Hundswuth u. s. w. 1826. S. 459.

5) Knolle cf. Massalien in Horn's Archiv. 1811. Bd. 1. S. 29.

6) Schneemann über Verhütung und Heilung der Hydrophobie. 1825. S. 36.

7) Sydenham Opp. p. 350. 354.

8) Burserius Inst. III, 406: anginam convulsivam Boerhaviu seu hystericam emesi curatam esse narrat.

9) Riverii Opp. p. 457.

10) Dean in: The american medical Recorder etc. April 1820.

14) *Paralysis.*

In paralysis encephalica nunquam, nisi crapula morbi invasionem prope antecessit, vomitum elicere licet. A Riverio ¹⁾ quidem emetica etiam hic, ut in apoplexia propter concussus laudantur, at iam v. Swieten ²⁾ ea non propinanda esse commemorat, nisi viscera sana fuerint, vires satis firmæ, et nullus metus sit apoplexiæ; id quod etiam apud Wepferum ³⁾ invenimus. In brachii paralysis post exanthemata suppressa orta Thompson ⁴⁾ emesin utilem fuisse vidit; idem Boerhave ⁵⁾ in linguae paralysis observavit.

15) *Asphyxia.*

a) *Asphyxia neonatorum.*

Emetica imprimis vita quidem restituta, sed mox denuo exstingui incipiente (quo tempore in pectore spiritus gravis et oppressus est) usui esse possunt; eiciunt enim mucum et concutiunt respirandi organa ⁶⁾.

b) *Asphyxia aqua mersorum.*

Hunter ⁷⁾ venaesectionem et emetica vim vitalem nimis debilitare arbitratur; quod etiam Coleman ⁸⁾ sensisse videtur. Iam autem de Haen ⁹⁾ vomitum non semper no-

1) Riverii Opp. p. 202.

2) v. Swieten Comment. T. III. p. 381.

3) Wepfer l. c. p. 710.

4) Thompson in auserl. Abh. Bd. 3. St. 1. S. 30.

5) Boerhave Consultat. med. 1752. I, 149.

6) Hufeland Bemerkungen über die Blattern. 2te Aufl. S. 409. — Henke l. c. Bd. 1. p. 128 et 132. — P. Frank Th. 9. S. 115.

7) Hunter in auserl. Abh. Bd. 4. St. 1. S. 164.

8) Coleman Abhandl. über das gehemmte Athemholen u. s. w. Leipzig 1793.

9) de Haen Heilungsmethode. Bd. 7. Fortsetz. 1. Abth. 2. C. 1. S. 305.

cere affirmat, quoniam saepe post vitam restitutam magna muci et limi copia os et tracheam implens emeticis efficienda sit ¹⁾).

c) *Asphyxia suffocatorum, suspensorum, strangulorum.*

Raro hic emetica indicantur et semper, impleto ventriculo, nonnisi post restitutam vitam ea applicare licet. Portal ²⁾, Fothergill, P. Frank ³⁾, Tissot ⁴⁾ propter auctas capitis congestiones omnino ea reiiciunt.

16) *Neuralgiae.*

a) *Neuralgia facialis.*

Jos. Frank ⁵⁾ et Lentin ⁶⁾ empirice in hoc morbo tractando emeticorum usum commendant, nisi vel sanguis ad caput nimis affluens, vel viscerum abdominalium obstructions vel magna aegri sensibilitas vel alia quaedam obstant. Masius ⁷⁾ in sola prosopalgia biliosa vomitum adhibet. In universum vero in tam pertinace morbo plerumque emetica nil efficient, etsi Behm ⁸⁾ tres aegros ita sanasse contendit.

b) *Neuralgia coeliaca.*

Secundum Schoenleini ⁹⁾ experientiam emetica hic nocent, prosunt autem in

c) *Neuralgia mesaraica.*

1) Holst in Hufeland's Journ. Bd. 26. St. 3. S. 195.

2) Portal in auserl. Abh. Bd. 7. St. 4. S. 749.

3) P. Frank System einer vollständigen medicin. Polizei. Bd. 5. S. 176.

4) Tissot Avis au peuple sur la santé. §. 525.

5) Jos. Frank l. c. P. II. Vol. 1. Sect. 2. p. 169.

6) Lentin Beiträge. Bd. 3. p. 140.

7) Masius in Hecker's litterar. Annalen. Bd. 6. S. 287.

8) Behm in Hufeland's Journ. Bd. 45. St. 4. S. 112.

9) Schoenlein Vorlesungen. Bd. 4. S. 62.

IV. Morbi vasorum sanguiferorum.

Phlebitis.

Emetica a Cl. Laennec ¹⁾ cum successu applicata sunt.

V. Morbi vasorum lymphaticorum.

Hydrops, Cachexia hydropica.

Hic in universum emeticis locus non est; et Wittich ²⁾ non iniuria eorum usum in dubium vocat, praesertim ubi magna irritatio sive debilitas, vel nimia partium extensio atque anxietas aqua orta, denique ubi viscerum obstructions vel morbi adsunt ³⁾. Richter ⁴⁾ eos casus imprimis vomitum postulare dicit, qui originem ab ira ducunt et cum sordibus biliosis coniuncti sunt. In paucis aegris ipsa aqua sola emesi vel natura vel arte instituta evacuata est ⁵⁾. Maxima emeticorum in hydrope vis est ea, qua totum corpus concutiant, et resorptionem promovent, quamobrem saepe diureticis et purgantibus cum fructu interponuntur ⁶⁾. Boerhave, v. Swieten, Sydenham, Hoffmann, Cullen, Stoll recte emetica commendant. P. Franck et Withers autem timidiores plane ea reiiciunt tanquam nimis periculosa.

Oedema glottidis vomitus vi derivante et mutante fortasse sanari potest, nisi aliae res de eo dehortantur ⁷⁾.

1) Laennec in Froriep's Notizen. Bd. 13. 1825. Nr. 5. S. 76.

2) Wittich in Hufeland's Journ. Bd. 10. S. 78.

3) Monro von der Wassersucht. Aus dem Engl. 1777. St. 59 u. 61.

4) Richter spec. Therapie. Bd. 3. S. 54.

5) Hautesierk Sammlung medicinischer Beobachtungen. Bd. 2. Obs. 27. — Unzer der Arzt. Bd. 6. S. 552. — Acta societatis medicae Havniensis. Vol. 1. p. 294. — Lentin Observ. med. fasc. 1.

6) Hufeland Journal. Bd. 14. St. 1. S. 173 — Bd. 32. St. 6. S. 19. — Richter l. c.

7) Albers Kehlkopfkrankheiten. 1829. S. 113.

Oedema pulmonum. Schoenlein emeticum administrari iubet (Bd. 3. S. 261).

In hydrothorace interdum quidem vomitoria profuerunt ¹⁾, tamen ob suffocandi periculum melius ab eorum usu abstinetur.

Ascitam emesi curari posse affirmant Cruikshank ²⁾ et Jahn ³⁾, nec negandum est, eam in hac hydropis forma saepius quam in aliis utilem esse.

In hydrope saccato prae ceteris Jahn ³⁾ emetica commendat, quippe quibus vel resorptio promoveatur, vel saccus rumpat, et aqua via quadam idonea evacuetur. — In hydrovario Percival ⁴⁾ vomitoria applicavit.

Anasarca imprimis vomitum admittit (Schoenlein).

In hydrocele emesi frequenter repetita aqua resorpta esse dicitur ⁵⁾.

Monro etiam in hydrometra et in tubarum hydrope sine ulla causa idonea emetica adhibenda esse ⁶⁾ arbitratur.

In hydrocephalo omnino nocent haec remedia, neque unquam propter sanguinem ad caput congestum ea adhibere licet ⁷⁾.

Hydarthros fortasse emeticis sanari potest.

1) Monro l. c. p. 195. — Camper in auserl. Abhandl. Bd. 16. S. 486.

2) Cruikshank Remark on Mr. Claren's method, p. 166.

3) Jahn Klinik der chronischen Krankheiten. Bd. 1. S. 425.

4) Percival in auserl. Abh. Bd. 2. St. 1. S. 175.

5) Richter Wundarzneikunst. Bd. 6. S. 68 u. chirurgische Bibliothek. Bd. 5. S. 120.

6) P. Frank. Thl. 8. S. 338.

7) P. Frank l. c. S. 314. — Odier in auserl. Abh. Bd. 9. St. 2. S. 342. Formey in Horn's Archiv. 1810. Bd. 9. S. 219. Cf. Warren in auserl. Abh. Bd. 13. St. 1. S. 93, qui emetica in hydrocephalo laudat.

VI. Morbi telae cellulosaе.

1) *Phlegmone.*

Si neque nimis inflammatoriam, neque nervosam indolem habet, emetica iterata ad dissipandum plurimum afferunt (Krukenberg).

2) *Induratio telae cellulosaе neonatorum.*

Fischer ¹⁾ vomitoriis utebatur.

3) *Phlegmatia alba dolens.*

Emetica magnopere laudantur a Schoenleino, qui ea non evacuando sed auctae resorptionis vi inflammationem dispellere contendit (cf. Krukenberg).

4) *Pestis.*

Omnes fere medici, qui de hoc morbo scripserunt, in eo consentiunt, emetica initio administranda esse, quoniam partim saburram fere semper in ventriculo haerentem eiiciunt, partim sudorem excitant, nervosque concutiunt ²⁾. Soli de Haen ³⁾ et Platner ⁴⁾ emetica etiam ab initio non sine summo periculo praeberi censent. In morbi decursu non amplius locus est his remediis, nisi indicatio magnopere urget. „Cavendum autem est, ne emetica eousque repetenda ducantur, quousque vomendi desiderium exstat; tale enim deside-

1) Fischer in Hufeland's Journal. Bd. 35. St. 2. S. 88.

2) Cullen Anfangsgründe. Bd. 2. S. 153. — Jos. Frank P. I. Vol. II. p. 248. — v. Hildenbrandt über die Pest. 1799. S. 103. — Idem Instit. pract. med. T. IV. p. 477. — Guthrin im Edinburger medic. Commentar. Aus dem Engl. Altenburg 1776. Th. 3. St. 2. S. 67. — Wolmar über die Pest. Berlin 1827. S. 60 sq. — Pugnet in Hufeland und Harless neuem Journal der ausländ. medicin. Litteratur. Bd. 2. St. 1. S. 34. 53. 64.

3) de Haen Heilmethode. Bd. 6. Th. 14. S. 426.

4) Z. Platner ars med. p. 59.

rium etiam sine saburris sese manifestare solet et interdum latentis gastritidis sistit effectum“ (Jos. Frank).

5) *Gangraena nosocomialis.*

Baggie ¹⁾ emeticis ad materias noxias biliosas extrudendas cum fructu usus est.

6) *Furunculi maligni*

ex materia putrida ventriculum implente orti emeticis cessisse dicuntur ²⁾).

7) *Carbunculus contagiosus sive Pustula maligna.*

Primum Larrey ³⁾ postea Hoffmann ⁴⁾ emesin commendarunt.

VII. Morbi tunicarum fibrosarum,
artuum et cet.

1) *Rheumatismus.*

Duae sunt in hoc affectu vomitus adhibendi methodi, cum in omni rheumatismo, tum praecipue in rheumatismo bilioso.

a) In rheumatismo acuto febrili post venaesectionem primus Horn ⁵⁾ emetica quotidie vel tertio quovis die repetita et decies vel vicies in universum propinata empirice optimo cum eventu usurpavit. Efficaciam eorum a derivandi vi deducere studet, sed vis diaphoretica et totius cor-

1) Baggie in Transactions of the med.-chirurg. society of Edinburgh. Vol. III. p. 1. et in: Samml. auserl. Abhandl. Bd. 36. S. 264.

2) Richter (G. A.) ausführliche Arzneimittellehre. Berlin 1830. Bd. 5. S. 230 etc.

3) Larrey in Mémoires de chirurgie militaire. Paris 1812. Vol. 1. p. 54.

4) Hoffmann der Milzbrand u. s. w. 1827. S. 289.

5) Horn's Archiv. 1809. Bd. 3. St. 2. S. 277.

poris conquassatio multum quoque affert. Quae res multorum recentiorum medicorum, inter quos Schäffer ¹⁾, Andral ²⁾, Schönlein ³⁾, Krukenberg ⁴⁾ numerandi sunt, dictis confirmatur. Equidem vomitum saepissime maximo usui fuisse observavi. — Non minor horum remediorum efficacia est in rheumatismo chronico inveterato, cuius perspiciendae etiam mihi occasio fuit ⁵⁾.

b) Prae ceteris autem in rheumatismo bilioso vomitoria indicantur et imprimis a Cl. Stollio ⁶⁾ summo cum fructu applicata sunt. Quod rheumatismi genus duplici modo ortum esse potest: vel enim ipse dolor a sordibus biliosis originem duxit ⁷⁾, vel febris biliosa constitutione epidemia forte nata cum rheumate sese coniunxit ⁸⁾.

2) *Arthritis.*

In arthritide regulari febrili paroxysmus diaphoretica et concutiente emeticorum vi saepe averti vel levare potest ⁹⁾. Tamen non omnibus prosunt atque nonnisi in iis casibus, in quibus ante paroxysmum ventriculus magna sordium sursum turgentium copia impletus est, vomitu utendum

1) Schäffer in Hufeland's Journ. Bd. 43. St. 6. S. 38.

2) Andral in Froriep's Notizen. Bd. 33. Nr. 2. S. 26.

3) Schoenlein Vorlesungen. Bd. 2. S. 295.

4) Krukenberg Jahrbücher der ambulator. Klinik zu Halle. 1824. Bd. 1. S. 270.

5) Vogel Handbuch. Th. II. C. 2. S. 97. Schönlein, Krukenberg.

6) Stoll rat. med. I, 18, 96. II, 22, 117.

7) Stoll l. c. Vogel l. c.

8) Lentin Memorab. circa aërem etc. Clausthaliensium 1779. p. 55. — Finke von den anomalischen galligten Krankheiten u. s. w. Aus dem Latein. 1791. S. 244. — Selle medicina clinica. p. 125.

9) Chalmer's Krankheiten von Südcarolina. — Unzer der Arzt. Bd. 4. S. 432.

esse videtur ¹⁾. Verum cruditatum signa in podagrae paroxysmis non semper certa sunt, quum haud raro ventriculi debilitas et succi gastrici acrimonia fere eadem proferant ²⁾. — Sydenham ³⁾ vomitoriorum usum male omnino reiicit; nam nonnisi sordibus deficientibus, vel inflammatione partium internarum, arthritidis metastasi, congestionibus metuendis nocere possunt.

In arthritide retrograda emesis, quam Barthez ⁴⁾ et Wilson ⁵⁾ commendant, in universum periculosa est, quia ventriculus saepissime inflammatione afficitur.

3) *Tumor albus (Fungus articulorum (Richter)).*

Vomitoria saepius iterata nonnunquam hoc malum extinxisse dicuntur ⁶⁾.

4) *Coxalgia.*

Emmert ⁷⁾ in uno casu huius morbi emesin utilissimam esse vidit.

1) Hoffmann Dissert. Obs. XIII. — Richter Med. chir. Bemerkungen. Bd. 2. S. 55. — Grant von der Gicht. 1784.

2) Trampel über die Gicht. 1788. S. 8. — Barthez üb. die Gichtkrankheiten. Aus dem Franz. von Bischoff. 1803. Bd. 1. S. 71 u. 90. — Scudamore in Hufel. Bibliothek. Bd. 37. 1817. S. 126. — Warner Beschreibung der Gicht. Aus dem Engl. 1770. S. 182.

3) Sydenham Opp. p. 395.

4) Barthez l. c. Thl. 2. S. 170. 202.

5) Wilson Handbuch über Entzündung, Rheumatismus u. Gicht. Aus dem Engl. von Töpelmann. Leipz. 1809. S. 338. (cf. Withers, Schönlein).

6) Richter spec. Therapie. Bd. 5. S. 584.

7) Emmert in Hufeland's Bibliothek. 1816. Bd. 36. S. 369.

VIII. Morbi oculorum.

1) *Ophthalmia*.

Stoll ¹⁾ et P. Frank ²⁾ vomitum in ophthalmia gastrica praecipiunt.

In ophthalmia neonatorum Schäffer ³⁾ praeter medelam externam etiam laxantia et emetica commendat. Quaeritur autem, nonne emesis nimium sanguinis affluxum ad oculos adductura sit.

2) *Amaurosis*.

Saburra aut bile evidenter sursum tendente emetica a multis celebrata ⁴⁾ propinanda sunt. Richter ⁵⁾ et Hufeland ⁶⁾ in amblyopia et amaurosi sine indicatione gastrica emetica primum refracta dosi, deinde ad vomendum cum successu applicarunt. Vogel ⁷⁾ etiam in hemeralopia ea commendat.

IX. Morbi organorum respirandi.

A) Inflammationes.

1) *Laryngitis et Tracheitis*.

Malum istud dico, cuius omnes vel imperiti artis medicae homines nomen: Croup expeditum habent. Quo in morbo

1) Stoll rat. med. II. 90 et 292.

2) P. Frank II, 44. 52. — Cf. Richter Observ. chir. fasc. 1. p. 165. — Fritz Medicin. Annalen. Bd. 1. S. 113. — Reiche in Froriep's Notizen. Bd. 10. Nr. 13. S. 208.

3) Schäffer Kinderkrankheiten. S. 61.

4) Jos. Frank. P. II. Vol. 1. Sect. 2. p. 848. — Trnka de Krzowitz (historia amauroseos. 1781. I, 390. 394). reliquos scriptores commemorat.

5) Richter Wundarzneykunst. Bd. 3. S. 453.

6) Hufeland Journal. Bd. 34. St. 5. S. 41.

7) Vogel Paralipom. §. XIII.

emetica a cunctis fere medicis, qui rem tractarunt, uno ore prae ceteris remediis laudantur et adhibenda esse monentur (Albers, Royer-Collard, Jurine, Michaelis, Sachse, Hufeland et al.). Adversariorum partes tuentur Home ¹⁾, Jonas ²⁾, Michaelis iunr. ³⁾, Loebel ⁴⁾, Carron ⁵⁾, Rechou ⁶⁾; quorum vero argumenta quum hypothesis magis quam factis nitantur, haud digna sunt, quibus aures praebeamus. Una tantum in auctorum sententiis discrepantia exstat de tempore statuendo, quo hoc remedii genus administrandum est. Alii enim, emetica sanguinis evacuationes antecedere ⁷⁾, alii illas sequi ⁸⁾ debere docent. Veritas sine dubio etiam hic in medio latet. Utimur autem vomitoriis: 1) ad inflammationem modo nascentem cito dissipandam, si nondum febris, signa sanguinis ad caput congesti

-
- 1) Home an inquiry into the nature, cause and cure of the croup. Edinb. 1765.
 - 2) Jonas in Hufeland's Journ. Bd. 21. St. 3. S. 150.
 - 3) Michaelis jun. vide Sachse: Das Wissenswürdigste üb. die häutige Bräune. Bd. 1. Hannover 1812. S. 109.
 - 4) Loebel Erkenntniss und Heilung der häutigen Bräune u. s. w. 1811. S. 57.
 - 5) Carron Remarques et observations sur le croup. p. 195.
 - 6) Rechou Journal de Médecine. Tom. XXII. p. 9.
 - 7) Maerker in Hufeland's Journ. Bd. 19. — Rush Medical inquiries etc. p. 171. — Gastellier im Journal général de médecine. 1811. T. 26. — Crawford de cynanche stridula. Edinb. 1771. p. 225. — Albers Commentatio de tracheitide infantum etc. Lips. 1816. p. 117. — Borrow Dissertation on the cynanche trachealis New-York 1793. p. 26. — Hufeland im Journal. Bd. 45. 1817. St. 5. S. 115.
 - 8) Portal de l'angine membraneuse etc. in Mém. sur la nature etc. de plus. malad. Paris 1808. Thl. 3. p. 110. Hopff Abhandlung über den Croup etc. Hanau 1808. p. 63. — Marcus über Natur und Behandlungsart der häutigen Bräune. 1810. p. 117. — Formey in Horn's Archiv. 1812. p. 487. Cf. Baeck, Salomon, Vieusseux, Jurine, Michaelis (de angina polyposa).

adsunt, si tussis magis catarrhalem sonum habet. Hic emetica morbi eruptionem praecavent, id quod prae reliquis Olbers, Hegewisch, Cullen ¹⁾, Royer - Collard ²⁾, Bischoff ³⁾, Hufeland ⁴⁾ ostenderunt. Vomitoria vi sua derivante et antispasmodica id efficiunt. 2) In ipso morbo emetica hac lege tantum applicare licet, ut antea inflammatio et capitis congestiones sanguine misso minuantur. Quo autem facto, nihil melius exsudationem praecavet, inflammationem dispellit, mucumque eiicit, nisi emetica. Imprimis ad expellendas illas pseudo-membranas, quae in morbi progressu semper inveniuntur, remedium iis praestantius non novimus. Quam rem testantur P. Frank ⁵⁾, Richter ⁶⁾, Michaelis ⁷⁾, Royer - Collard ⁸⁾, Henke ⁹⁾, Johnstone ¹⁰⁾, alii. Solus Burserius ¹¹⁾ emeticorum usum non tam tutum esse, quam eccoproticorum arbitratur, et si unquam vomitus ciendus videatur, magna cautione et prudentia id fieri debere, ne suffocatio acceleretur. Quem autem metum fere semper vanum esse, experientia docet. — Si complicatio gastrica vel ob praegressam ingluviem, vel ob genium epidemicum exstat, vomitoria omnino sunt necessaria. — Praeterea emetica bis terve et ultra iterare licet, praecedent-

1) Cullen First lines etc. Edinb. 1784. Vol. 1. p. 301.

2) Royer - Collard über den Croup. Aus d. Franz. von Meyer mit Vorrede von Albers. Hannover 1814. S. 179.

3) Bischoff von der Entzündung des Kopfes und Halses. 1825. S. 439.

4) Hufeland im Journ. Bd. 45. St. 5. S. 113.

5) P. Frank. Bd. 2. S. 76.

6) Richter spec. Therapie. Bd. 1. S. 372.

7) Michaelis de angina polyposa. Gött. 1778. p. 210.

8) Royer - Collard l. c. p. 190.

9) Henke l. c. Bd. 2. S. 104 u. 114.

10) Johnstone in auserles. Abh. Bd. 5. St. 3. S. 453.

11) Burserii Instit. Vol. III. C. XVII. p. 403.

tibus videlicet dosibus optato exitu adhibitis. Quater emetica repetierunt Maerker ¹⁾ et Sachse ²⁾. — Henke ³⁾ recte monuisse videtur, in ultima morbi periodo proxime ante mortem emetica nunquam prodesse posse et augere aegrotantium cruciatus.

2) *Bronchitis.*

a) In acuta infantum bronchitide imprimis Badham ⁴⁾ et Hastings ⁵⁾ tartarum emeticum ad fortem repetitamque emesin efficiendam commendant. Secuti sunt Lorinser ⁶⁾ et Schoenlein. Vomitorium initio propinatum eadem, qua in laryngitide, ratione ad inflammationem tollendam valet.

b) Bronchitis chronica s. catarrhalis, sive peripneumonia notha prae reliquis morbis vomitum exigit. Iam Cullen ⁷⁾ et P. Frank ⁸⁾ nihil melius esse ad bronchia ab inhaerente muco tenace liberanda, quam emeticum affirmant. Idem apud Burserium ⁹⁾ invenimus, neque aliter Reil ¹⁰⁾ vomitoriis pulmonum tonum restitui et sputa solvi dicit. Lorinser ¹¹⁾ vero censet, emesin ad mu-

1) Maerker l. c. p. 101 et 106.

2) Sachse l. c.

3) Henke l. c. p. 114.

4) Badham Versuch über die Bronchitis etc. Aus dem Engl. von Kraus mit Anmerkungen von Albers. Bremen 1815.

5) Hastings Abhandl. über die Entzündung der Schleimhaut der Lungen etc. Aus dem Engl. von v. d. Busch. Bremen 1822.

6) Lorinser Lehre von den Lungenkrankheiten. Berlin 1823. S. 419.

7) Cullen first lines etc. Vol. 1. p. 352.

8) P. Frank. Bd. 2. S. 107. §. 200.

9) Burserius. Vol. IV. P. I. C. 4. p. 135.

10) Reil Fieberlehre. Bd. 2. (1820) S. 629. §. 217.

11) Lorinser l. c. S. 424.

cum eiiciendum pro varia aegrotantium aetate vario modo valere, raro in adultis, saepissime autem in infantibus.

3) *Pneumonia et Pleuritis.*

Pneumonia et pleuritis acuta simplex fere nunquam emeticorum usum postulat. Tamen a multis medicis etiam hic commendantur. Ita Richter ¹⁾ et Huxham ²⁾, quando excreatio subito suppressa et spirandi difficultas aucta est, emeticum praebent. Vogel ³⁾ „eos, qui vomitoria tanquam periculosa et nociva in hoc morbo damnant, quum materiam pleuriticam alte partibus thoracis iam impactam altius infigant, inflammationem augeant, vasaque sanguine crasso ultra modum distenta facilius disrumpant et miserum aegrotum lethali haemoptysi et vomitu cruento haud facile compescendo necent, ratiociniis nimis indulgere opinatur, et experientiam si consulamus, omnia alia nos reperire contendit.“ „Iam Hippocrates, inquit Vogel, enixe vomitum commendavit, quum aegri sufficienter spuere nequeunt (Lib. III. de morb.), quem itaque maiori iure, quum nihil aegri exspuunt, indicari putamus.“ Denique etiam in pleuritide humida vomitoria eximie prodesse affirmat, „ubi in progressu morbi pectus nimio viscido oppletum est, et aegrum suffocatum iri metuimus.“ — Withers ⁴⁾ secutus Gregory et Huxham in initio et sub finem lenis pneumoniae praemissis venaesectionibus emeticum propinari iubet. — Pringle ⁵⁾ in morbi decursu ad eva-

1) Richter Spec. Therap. Bd. 1. S. 324.

2) Huxham Opp. T. II. p. 184.

3) Vogel Paralipomena etc. §. IX. (Cf. J. G. Günz resp. Geisler de usu vomitoriorum Lips. 1746. §. 10 et 11 Adolphi in Act. nat. curios. Vol. X. n. 11.

4) Withers Bemerkung. über die Fehler etc. 1776. S. 100.

5) Pringle Beobachtungen über d. Krankheiten d. Armee, übersetzt v. Brande. Altenburg 1772. S. 170.

cuandam maiorem muci copiam emeticum suadet. — At P. Frank ¹⁾ et Cullen ²⁾ emeticorum usum ad expectorationem promovendam nimis periculosam esse neque se unquam in vera pneumonia vomitum ciere ausos fuisse affirmant. Quae celeberrimorum medicorum sententia digna est, quam amplectamur, praesertim quum ad exscreationem promovendam efficaciora et minus violenta remedia habeamus. Praeterea ad dissipandam inflammationem vix aliquid afferunt, imo in vomitu organa thoracem implentia comprimuntur, pneumoniaco- rum anxietas augetur, liber sanguinis defluxus ex aorta impeditur, pulmonum efficitur plethora, quae vel rupturae vasorum vel certe auctae inflammationi ansam praebet ³⁾.

Pneumonia et pleuritis gastrica seu biliosa semper emeticis curanda est, modo sordes sursum turgent. Saepe ne venaesectione quidem ante eorum usum opus est. Quam rem prae ceteris testantur Stoll ⁴⁾, Lepecq ⁵⁾, Borden ⁶⁾, Reil ⁷⁾, P. Frank ⁸⁾, Richter ⁹⁾, Selle ¹⁰⁾, Jos. Frank ¹¹⁾.

B. Morbi nervosi.

1) *Spasmus laryngis.*

Si hic simplex est, derivantia et praecipue emetica perspirationem augentia minime spernenda sunt ¹²⁾.

1) P. Frank Bd. 2. S. 105.

2) Cullen first lines. Bd. 1. p. 339.

3) Spiritus in Rust's Magazin. Bd. 18. S. 125.

4) Stoll II, 96, 117. I, 3 sq.

5) Lepecq de la Cloture Observ. sur les malad. epidém. Paris 1776.

6) Borden Recherches sur le tissu muqueux.

7) Reil Fieberlehre. Bd. 2. S. 608. §. 204.

8) P. Frank Bd. 2. S. 108.

9) Richter Spec. Ther. Bd. 1. S. 309.

10) Selle Med. clin. p. 79.

11) Jos. Frank P. II. Vol. II. Sect. 1. p. 395.

12) Albers Kehlkopfkrankheiten 1829.

2) *Aphonia.*

Aphoniam gastricam emeticis curari iubet Jos. Frank ¹⁾.

3) *Tussis convulsiva.*

Commendant emetica iam Stoll, Fothergill, Mellin, Huxham, Sauvages, Plenciz, Unzer, Vogel, Wichmann, Danz, Burserius, Sims, Chalmers, de Haen, Jördens, Hargens, alii; et magna sane eorum vis est in hoc morbo profligando. Bronchia enim a pituita liberantur, imprimis in infantibus, qui nondum exspunt ²⁾, sordes gastricae eiciuntur ³⁾, spasmus concutiendo et deducendo lenitur ⁴⁾, denique cutis perspiratio augetur ⁵⁾.

In stadio catarrhali ita prosunt, ut morbum saepe plane exstinguant vel leviolem reddant ⁶⁾. Neque recte mihi Haase inflammationis metu adductus timere videtur, ne noceant, quoniam non semper tracheitis, vel bronchitis etc. imminent. Lorinser ⁷⁾ caput congestionibus in ipso impetu non tam vehementer affici nascente quam ulterius progressu morbo, spasmusque, qui nondum in consuetudinem abierit, faciliorem esse derivatu recte monet. — In morbi progressu hoc potissimum spectandum, ut tempora remissionis ad emetica danda adhibeantur ⁸⁾. Enixe quidem caveamus necesse est, ne vel

1) Jos. Frank P. II. Vol. II. Sect. 1. pag. 40. Cf. Prosper Alpinus de praesagienda vita et morte aegrotorum. Lib. III. C. XIII. p. 233.

2) Armstrong in auserl. Abhandl. Bd. 4. St. 1. S. 106, 113. Thompson ibidem Bd. 3. St. 1. S. 24. Henkel l. c. Bd. 2. S. 201. Jos. Frank l. c. p. 348. Krukenberg Jahrbücher Bd. 1. S. 297.

3) Jos. Frank l. c. Marcus der Keuchhusten. S. 181.

4) Cullen Bd. 3. S. 465.

5) Henkel l. c. Lorinser, Hufeland üb. d. Blattern. S. 471.

6) Tourtual prakt. Beiträge zur Therapie d. Kinderkrankheiten. 1829. S. 99.

7) Lorinser Lungenkrankheiten 1823. S. 461.

8) Hufeland Journ. Bd. 41. St. 5. S. 11.

inflammatus pulmo, vel gravior capitis congestio, neglectis eorum signis, nos fugiat; nam his in casibus nihil magis nocebit, quam vomitus ¹⁾. Tamen propterea non omnino vomitus damnandus est, ut Vogler ²⁾, Wendt ³⁾, Desruelles ⁴⁾ volunt; imo etiam hic proderit, dummodo antea sanguis mittatur. Emetica iterare licet, non vero nimis frequenter.

4) *Asthma.*

In asthmate gastrico sordibus sursum turgentibus emetica in libero intervallo data magno usui sunt ⁵⁾. Vomitione etiam si quid in pulmonibus haeret, excutitur ⁶⁾, cutis exspiratio augetur, nervi ad respirationem pertinentes mitigantur ⁷⁾. Riverius ⁸⁾ emetica in ipso morbi impetu adhiberi iubet, idemque Withers ⁹⁾ et Hoffbauer ¹⁰⁾ monent, si primarum viarum saburra sursum turget. Semper autem hic magna cautione opus est, ne suffocandi periculum oriatur.

In asthmate fullonum vomitoria noxias materias deglutitas praesertim olei vaporem evacuant ¹¹⁾.

1) Stoll Praelectiones in diversos morbos chronicos. Ed. Eyerel 1788. p. 294. Rat. med. II, 160, 163.

2) Vogler in Hufel. J. Bd. 15. St. 1. S. 101.

3) Wendt Kinderkrankheiten. S. 475.

4) Desruelles Abhandlung über d. Keuchhusten. A. dem Franz. v. Busch 1828. S. 230.

5) Burserius Vol. IV. P. 1. C. 6. p. 195. Jos Frank P. II. Vol. II. p. 786.

6) Mead monita et praecepta medica. p. 63. Cullen Anfangsgründe. Bd. 3. S. 436. Quarin Praktische Bemerkungen etc. S. 118.

7) Floyer über die Engbrüstigkeit. A. d. Engl. v. Scherf. S. 135. Lorinser S. 502. (Baglivi, Bree.)

8) Riverii Opp. p. 297.

9) Withers von der Engbrüstigkeit. A. d. Engl. von Michaelis. S. 64.

10) Hoffbauer Erkenntniss u. Cur d. Brustkrankheiten Erwachsener. 1828. S. 144.

11) Ramazzini Krankheiten der Künstler u. Handwerker, v. Ackermann. 1780 — 83. Bd. 1. S. 75.

In asthmate pulverulento lenia emetica caute adhibita et iterata ad expectorandum non prorsus inutilia fore sperat Richter ¹⁾).

Incubus sive Asthma nocturnum plerumque ex abdomine pendet et saepe emeticis curari potest ²⁾).

In asthmate humido s. catarrho senili Schönlein ³⁾ emetica ad avertendum suffocandi periculum commendat.

5) *Paralysin pulmonum*

Hufeland ⁴⁾ emeticis refracta dosi propinatis curavit.

C. Haemorrhagiae organorum respirandi.

Haemoptoe.

Quodsi hoc malum e causa gastrica pendet, emeticum vel in ipso impetu propinatum saepe bonum eventum habet ⁵⁾. Stoll ⁶⁾ non solum in haemoptysi peripneumoniae nothae sive pituitosae comite vomitoria exhibuit, ut thoracem a pituita redundante expediret, sed etiam in haemoptysi coniuncta cum phthisi tuberculosa vomitum lenem constantius levamen tulisse contendit ⁷⁾. Neque dissentiunt Bryan - Robinson ⁸⁾, Monro ⁹⁾, Chapman ¹⁰⁾, Reid ¹¹⁾. Contrarias vices

1) Richter Spec. Thr. Bd. 5. S. 24.

2) Richter l. c. S. 20.

3) Schönlein Vorlesungen. Bd. 2. S. 175.

4) Hufeland Journ. Bd. 28. St. 4. S. 35.

5) Stoll II, 102. III, 18. Richter Spec. Ther. Bd. 3. S. 303. Reil Fieberlehre Bd. 3. S. 94 et 95. Vogel Handbuch. Bd. 5. S. 66.

6) Stoll III, 17.

7) Stoll II. 326. III, 22.

8) Bryan - Robinson Observ. on the virtues and operations of medicines. p. 156.

9) Monro in auserl. Abhandl. Bd. 5. St. 1. S. 164.

10) Chapman in Froriep's Notizen. Bd. 24. No. 20. S. 311.

11) Reid über die Lungensucht. S. 341.

agent P. Frank ¹⁾ et filius Jos. Frank ²⁾, emeticorum usum tanquam nimis periculosum omnino reiicientes. Cullen ³⁾ ipse semel remedia nostra adhibuit, verum tantum aberrat, ut sanguinis fluxum sisterent, ut eum magnopere augerent. Usus igitur in haemoptoe ita statuendus videtur, ut in cruditate gastrica lenia vomitoria cautissime applicata interdum prodesse possint, in omni alia pneumorrhagia autem certioribus remediis postponenda sint.

D. Blennorrhoeae apparatus respirationis.

1) *Catarrhus laryngis, bronchiorum etc.*

In catarrho gastrico sive bilioso melius remedium vix reperiri potest, quam vomitorium, quam rem iam Stoll ⁴⁾, Vogel ⁵⁾, Finke ⁶⁾, Jos. Frank ⁷⁾ et cet. testantur. Non enim solum ventriculum evacuat, sed et sudorem excitat, et tracheam et bronchia a pituita liberat. Quae ultimo loco laudatae virtutes effecerunt, ut Cullen ⁸⁾ emetica in omni catarrho post venaesectionem commendaret. In catarrho epidemio (Grippe) Stoll ⁹⁾, May ¹⁰⁾, Saillant ¹¹⁾ emetica utilia esse animadverterunt. P. Frank ¹²⁾

1) P. Frank VI, 117.

2) Jos. Frank. P. II. Vol. II. p. 465.

3) Cullen Vorlesungen.

4) Stoll Rat. I, 21. II, 5. III, 42.

5) Vogel Handbuch. Thl. II. C. IV. S. 222.

6) Finke anomal. Gallenkrankheiten. S. 277.

7) Jos. Frank. P. I. Vol. I. Sect. 2. p. 85.

8) Cullen Anfangsgründe. Bd. 2. S. 585.

9) Stoll I, 21.

10) May in auserl. Abh. Bd. 13. St. 4. S. 704.

11) Saillant ibidem. Bd. 9. St. 4. S. 644.

12) P. Frank V, 89.

et Albers ¹⁾ imprimis in catarrho laryngis s. broncho vomitum eieri iubent.

2) *Phthisis pituitosa.*

Haud raro causa gastrica vomitum poscens invenitur ²⁾. Saepius vero magna mucii tenacis copia in bronchiis accumulata propter aegrotantium debilitatem eiici non potest, quod, quum ita sit, quamvis infelice prognosi, tamen emeticis adhibendis locum praebet ³⁾.

E. *Phthisis laryngea et trachealis.*

Emetica non indicantur, quippe quae partes iam affectas nimis irritarent ⁴⁾.

F. *Phthisis pulmonum tuberculosa.*

Vomitoria ad dispellenda et resorbenda tubercula pulmonalia commendata sunt, quod scilicet ex magna eorum in glandularum tumores solvendo exserta vi coniici posse videbatur ⁵⁾. Sed iam Duncan ⁶⁾, post eum Southey ⁷⁾ et fere omnes recentiorum temporum medici, se nunquam neque hoc neque alio remedio tubercula dissipata conspexisse confitentur. Aequae incerta est emeticorum utilitas in rumpenda vomica, quum partim huius diagnosis difficilis sit, partim, ne inflammatio pulmonis vel suffocatio ⁸⁾ oriatur, metuendum sit.

1) Albers Kehlkopfskrankheiten. S. 98.

2) Richter Spec. Therapie. Bd. 4. S. 524.

3) P. Frank. Bd. 9. S. 132. — Stoll VII, 300.

4) Haase chronische Krankheiten. Bd. 3. Abth. 2. S. 130.

5) Simmons in auserles. Abhandl. Bd. 6. St. 1. S. 83. — Richter Spec. Therapie. Bd. 4. S. 485. (Reid).

6) Duncan Beobachtungen über Lungenschwindsucht. Aus dem Engl. von Choulant. Leipzig 1817.

7) Southey über Vermeidung, Entstehung und Heilung der Lungenschwindsucht. Aus dem Engl. von Radius. Leipzig 1820. S. 63.

8) Lieutaud synops. p. 636.

In aegro levando, quam Reid ¹⁾ proposuit rationem, ex qua lenia vomitoria ex Ipecacuanha parata per totum morbi decursum quotidie tempore matutino et interdum etiam vesperi propinantur, ita ut aeger semel bisve vomat, non prorsus negligenda esse videtur. Eo enim modo pulmones a muco et pure liberantur, ventriculo incitato a pulmonibus derivatur, sudoris excretio augetur ²⁾).

Imprimis vero quaerendum est, an forte inflammatio cum phthisi coniuncta ³⁾ sive vires plane fractae ⁴⁾ sive haemoptysis imminens illam rationem periculosam reddere possint ⁵⁾).

G. Gangraena laryngis.

Renauldin et alii emeticum, quo ventriculus, pharynx, fauces ab omni materia pituitosa sive ichorosa liberentur, applicarunt ⁶⁾).

H. Struma.

Richter ⁷⁾ strumam interdum iteratis emeticis cessisse contendit, neque id mirum videri potest, quum illa tantam vim in vasa absorbentia exerceant.

1) Reid über Natur und Heilung der Lungensucht u. s. w. Aus dem Engl. von Diel. Offenbach. 1787. Etiam in auserles. Abh. Bd. 10. St. 4. S. 603.

2) Duncan l. c. Lorinser l. c. S. 140. — Rush Medicin. Untersuchungen u. s. w. S. 217. — Richter Medic. chir. Bemerk. Bd. 2. S. 17. — Weber Consumtionskrankheiten. S. 97. — Simmons l. c. May in auserles. Abhandl. Bd. 13. St. 1. S. 110. — Morton Phthisiologia. p. 313.

3) Richter l. c.

4) Burserius Vol. IV. P. 1. p. 80.

5) Metternich vom Schaden der Brechmittel in der Lungensucht. Mainz 1792. — Haase l. c. S. 114.

6) Albers Kehlkopfskrankheiten. S. 162.

7) Richter Spec. Therapie. Bd. 5. S. 781.

X. Morbi organorum gastricorum.

1) Morbi tubi intestinalis.

A. Inflammationes.

1) Angina.

Angina inflammatoria emeticorum usum plane repudiat, quamquam Withering ¹⁾ etiam in illa eum commendat.

In angina serosa sive catarrhali emetica et laxantia propinanda esse prae ceteris Reil ²⁾ et Conradi ³⁾ monent. Ipse saepius optimum effectum admiratus sum.

In angina biliosa sive erysipelacea imprimis Lentin ⁴⁾ et Stoll ⁵⁾ emetica haud spernenda esse affirmant; neque aliter Richter ⁶⁾ et Schönlein ⁷⁾ loquuntur, nec mea ipsius experientia.

In angina suppuratoria pharyngea Withering, Thilenius, Sachse ⁸⁾ emetica ad abscessum vomituritionibus et concussione rumpendum utilia esse asseverant. Quum vero aegrotus saepe non possit deglutire, saepius etiam emesi frustra crucietur, certiora remedia administranda sunt.

Restat angina gangraenosa sive maligna. Quo in morbo omnes medici vomitoria tum initio ad inflammationem supprimendam, tum postea ad ichorem putridum et acerrimum

1) Withering in auserles. Abhandl. Bd. 5. St. 2. S. 293.

2) Reil Fieberlehre. Bd. 2. S. 440. §. 150.

3) Conradi Specielle Therapie. Bd. I. S. 229.

4) Memorab. circa aërem etc. Clausthal. 1779. p. 73.

5) Stoll Rat. med. III, 115. II, 29.

6) Richter Spec. Therapie. Bd. 1. S. 349.

7) Schönlein Vorlesungen. 1832. Bd. 1. S. 352.

8) Sachse Encyclopädisches Wörterbuch der medic. Wissenschaften. Bd. 2. S. 501.

eiaculandum propinata laudibus efferunt ¹⁾. Nocent autem emetica aegroto valde debilitato et ventriculo inflammato ²⁾.

2) *Enteritis.*

Has inflammationes nonnunquam aucta aliarum partium actione fugari posse, non plane negandum est; cui igitur experientiae innixus Walsh ³⁾ emetica in enteritidis primordiis applicata morbum interrumpere et avertere posse contendit. At omissio illo, quod exemplum ab ipso allatum vix erat enteritis, emetica in enteritide sordibus sursum turgentibus non indicantur, priusquam omnia inflammationis vestigia exstincta sunt.

3) *Dysenteria.*

Iam Celsus ⁴⁾ „vomitum, ut Hippocrati visum est, etiam albo veratro, si cetera parum proficient, evocatum huic morbo necessarium“ esse testatur. Neque aliter sentiunt Hillary ⁵⁾, Mead ⁶⁾, Monro ⁷⁾, Clarke ⁸⁾, Tissot ⁹⁾ et prae reliquis ii, qui in hoc morbo peculiarem quandam ma-

1) Huxham Opp. T. III. p. 112. — Burserius Vol. III. CXVII. p. 381. — Cullen Anfangsgründe. 1789. Bd. I. S. 371. — Johnstone in auserles Abh. Bd. 5. St. 3. S. 393. — Monro ibidem. Bd. 5. St. 2. S. 199. — Lind ibidem. Bd. 2. St. 4. S. 41. — Percival ibidem. Bd. 2. St. 1. S. 96. — Reill. c. S. 448. §. 154.

2) Fothergill on the putrid sore-throat. p. 42 et 52.

3) Walsh Prakt. Bemerkungen über das Kindbettfieber. A. dem Engl. 1788. S. 49 u. s. w.

4) Celsus lib. IV. Sect. 16.

5) Hillary über die Krankheiten auf Barbadoes. Aus dem Engl. von Ackermann. 1776. S. 227.

6) Mead monita et praecepta med. p. 70.

7) Monro Krankheiten in den brittischen Feldlazarethen in Deutschland. 1763. S. 58.

8) Clarke Beobachtungen über die Krankheiten auf langen Reisen in heissen Gegenden. 1798. S. 161.

9) Tissot avis au peuple etc.

teriam dysentericam adesse, certumque miasma cum saliva deglutitum esse suspicantur eaque emeticis expellere conantur, inter quos Mursinna ¹⁾, Platner ²⁾, Zimmermann ³⁾, Strack ⁴⁾ numerandi esse videntur. Attamen iam Stoll ⁵⁾, Birnstiel ⁶⁾, Richter ⁷⁾, Cullen ⁸⁾ optime perspexerant, emetica nisi materia revera sursum turgente et nisi inflammatione sanguine misso imminuta non conducere. Quibus rebus praemissis optimum effectum habent, dummodo initio praebentur neque saepius iterantur. Postea enim purgantia longe praestantiora dysenteriae remedia sunt ⁹⁾. Vomitoriorum efficacia in dysenteriae initio et e vi diaphoretica et e vi derivante et ex evacuandis primarum viarum sordibus pendet.

B. Spasmi intestinorum.

1) *Singultus.*

Singultum gastricum muci vel bilis copia ortum Jos. Frank ¹⁰⁾ emetico aggreditur. Conferendus est iam Galenus ¹¹⁾, deinde Solbrig ¹²⁾ et reliqui ¹³⁾.

1) Mursinna über die Ruhr und die Faulfieber. 1787. S. 22 u. 106.

2) Platner ars med. p. 317.

3) Zimmermann von der Ruhr. S. 77 etc.

4) Strack vom Milchschorf. Aus dem Latein. von Waitz, 1788. Einleitung.

5) Stoll I, 120. 125. 258. 286. 324.

6) Birnstiel de dysenteria. 1786. p. 187 etc.

7) Richter Med. chir. Bemerkungen. 1793. Bd. 1. S. 92 etc.

8) Cullen Anfan sgründe. Bd. 2. S. 207.

9) P. Frank, Cullen. — Cawley in auserl. Abhandl. Bd. 12. St. 1. S. 142. — Baume ibidem. Bd. 7. St. 3. S. 529. — Degner de dysenteria etc. — Pringle Krankheiten der Armee. S. 307. — Hunter Krankh. auf Jamaika. S. 179.

10) Jos. Frank. P. II. Vol. II. Sect. 2. p. 42.

11) Galenus I. VII.

12) Solbrig in Horn's neuem Archiv. 1805. Bd. 2. S. 321.

13) Hansa in Hufel. Journ. Bd. 4. S. 853. — Henning

2) *Cardialgia*

non raro e sordibus biliosis praesertim gravi praegressa ira pendens emeticis post paroxysmum propinatis tolli potest ¹⁾).

3) *Colica.*

1) *Colica biliosa* testibus Stoll ²⁾, Sims ³⁾, Richter ⁴⁾, praegressis aut venaesectione, aut antispasmodicis, emeticis sanatur. Idem accidit in colica ab ingestis nocentibus orta ⁵⁾).

2) *Colica endemia Damnoniensium* (Cornwallis) testante Huxham ⁶⁾, medicinam vomitoriam praecipue initio et alternis diebus ad quartam nonnunquam vicem iteratam postulat, venaesectione rarissime conveniente.

3) In colica americana (dry-belly-ake) Franco-galli emetica administrarunt, Hunter ⁷⁾ autem vomitum valde molestum et sanationi haud faventem animadvertit.

4) In colica saturnina in universum emetica ob nimis spasticam intestinorum contractionem non utilia sunt ⁸⁾. Tamen priusquam ipsi dolores colici oriuntur, vomitus ad venenum assumptum expellendum excitari potest. Deinde nonnunquam haec colica cum biliosa colluvie coniuncta esse vide-

ibidem. Bd. 25. St. 4. S. 75. — Cf. Acta reg. soc. med. Havn. Vol. II. p. 58; — et Acta nat. cur. 1740. Bd. 3. p. 82.

1) Cullen. — Conradi in Hufel. Journ. Bd. 4. S. 191. — Schäffer ibidem. Bd. 43. St. 6. S. 17. — Richter Spec. Therapie.

2) Stoll rat. med. II, 119.

3) Sims über epidem. Krankheiten. 1775. S. 15.

4) Richter l. c. Bd. 4. S. 144.

5) Sydenham Opp. ed. Kühn. p. 179.

6) Huxham Opp. T. III. p. 74.

7) Hunter l. c. S. 195.

8) de Haen Heilungsmethode von Platner. Bd. 1. Thl. 3.

tur, quae post opii usum emesin postulat ¹⁾). (In ipsa tabe metallica non amplius locus est emeticis ²⁾).

C. Ventris proluvies.

1) *Diarrhoea.*

In universum omnis diarrhoea orta ex sordibus noxiis ventriculum implentibus emetica flagitat ³⁾), verum etiam in aliis diarrhoeis vomitus interdum cum fructu provocatur partim propter vim diaphoreticam ⁴⁾) (ita prae reliquis in diarrhoea catarrhali et rheumatica) partim ob motum intestinorum inversum. „Adhibentur secundum exemplum eorum, quae natura recte facit, quam medicum imitari oportet ⁵⁾).“ Quum autem emetico nullo pacto alvum moveri liceat, nonnisi ipecacuanha uti possumus ⁶⁾). — Diarrhoeae gastricae epidemiae prodromi quando sese ostendunt, eruptio saepe uno emetico praecaveri potest ⁷⁾).

In lienteria post dysenteriam orta Richter ⁸⁾) vomitoria commendat, in lienteria pituitosa (?) Aretaeus Cappadox ⁹⁾) et Platner ¹⁰⁾).

S. 265. — Brambilla in auserles. Abh. Bd. 12. St. 2.

S. 207. — Richter l. c. S. 159.

1) Stoll II, 253. — Mohrenheim wienerische Beiträge. 1781. Bd. 1. — Auserles. Abhandl. Bd. 1. St. 4. S. 16.

2) Haase Chron. Krankheiten. Bd. 3. Abth. 2. S. 63.

3) Tissot avis au peuple. — Stoll aphorismi de febr. p. 263. — Sarcone Krankheiten von Neapel. 1764. Aus dem Ital. 1770. — Sydenham. — Armstrong in auserles. Abhandl. Bd. 4. St. 1. S. 61.

4) Cullen Anfangsgründe. Bd. 3. S. 553.

5) Hippocratis Aphor. Sect. 6. Aph. 15.

6) Lambsma Ventris fluxus multiplex. Amstel. 1756. p. 251. — Sydenham Opp. p. 37—38 et cet. — Burserius. Vol. IV. P. II. p. 389.

7) Richter l. c. S. 88. — P. Frank. Bd. 7. S. 85.

8) Richter l. c. p. 113.

9) Aretaeus Cappadox. Oxon. 1723.

10) Platner l. c. p. 312.

2) *Cholera.*

Ex Platneri ¹⁾ sententia fomes huius morbi ab assumptis contractaque cruditate orti ipecacuanha optime excutitur. Idem Rush ²⁾ in cholera aestiva infantum fieri asserit. At plerumque evacuationes ita vehementes, aegroti ita debilitati sunt, ut emesis prorsus interdicator (P. Frank.)

D. Haemorrhagiae intestinorum.

1) *Stomatorrhagia.*

In stomatorrhagia gingivarum Chapman ³⁾ emetica cum fructu administravit, plerumque vero non sunt necessaria.

2) *Haematemesis.*

Richter ⁴⁾, si bilis acris morbum adduxit, vel cum eo sese iunxit, primum sanguinis profluvium succo citri et celsi, deinde emeticum propinari iubet. Sine dubio vero hi casus rarissimi et diagnosis difficilis; quamobrem stat sententia, haematemesi vomitoria prohiberi.

3) *Haemorrhoides.*

Omnes affectus haemorrhoidales, qui ex cruditatibus gastricis, imprimis e bile acri v. c. post animi motus originem duxerunt, emeticis curantur ⁵⁾. In haemorrhoidibus coecis perquam inflammatis Reil ⁶⁾ et Richter ⁷⁾ emeticis

1) Platner l. c. p. 304.

2) Rush medic. Untersuchungen etc. 1792. S. 181.

3) Chapman in Froriep's Notizen. Bd. 22 u. 24.

4) Richter medic. chirurg. Bemerkungen. Bd. 1. S. 109 sq.
Cf. Keck Abhandlungen und Beobachtungen. Bd. 2. S. 37. — Chapman bei Froriep. Bd. 24. S. 311.

5) Richter Spec. Therapie. Bd. 3. S. 363. 402. — Rau üb. Erkenntniss u. Heilung der gesammten Hämorrhoidal-krankheit. Giessen 1821. S. 260.

6) Reil Fieberlehre. Bd. 3. S. 269.

7) Richter l. c. S. 409.

post sanguinem missum inflammationem dissipari affirmat. In haemorrhoidibus suppressis emetica post sufficientes sanguinis evacuationes ad restituendum profluvium saepe plurimum afferunt ¹⁾).

E. Blenorrhoea intestinorum.

Omnes medici non raro hic emesin necessariam esse testantur. Tamen pituita nil nisi fructus morbi est, quo evacuato, nunquam ipse morbus sanatur. Saepe autem mucus tenax aliorum remediorum efficaciam impedit, atque tum emeticis, quae etiam concutiendo vitalem glandularum mucosarum vim incitant, eiiciendus est ²⁾).

In febribus mucosis emetica praecipue initio morbi saluberrima sunt, quippe quae totum morbum saepe extinguant. Si neglecta erant, etiam post aliquot dies dari possunt ³⁾).

F. Tympanitis.

Solus Strack ⁴⁾ puerum tympanitide laborantem emetico quotidie propinato sanasse contendit. Quid autem emetica, quae vel acriora, vel mobilioribus v. c. hypochondriacis exhibita, post vehementes spasmos insignem demum intestinorum ac ventriculi atoniam effecisse et tympanitidem produxisse constat, in illo ipso morbo curando efficere possint ⁵⁾), nisi forte quis homoeopathica medendi ratione uti praeferat, equidem non intelligo.

1) Richter. S. 434.

2) Reil Fieberlehre. Bd. 3. S. 541. — P. Frank Thl. 1. S. 122. Thl. 9. S. 151. — Chomel Fieber u. Pestkrankheiten. 1822. S. 86.

3) v. Hildenbrandt Institut. practico-med. T. II. 1821. p. 759. — G. A. Richter die gastrischen Fieber. 1812. S. 170 etc.

4) Strack de crusta lactea. p. 11 sq.

5) P. Frank. Thl. 8. S. 86.

II) Morbi partium auxiliarium tubi intestinalis.

1) *Parotitis, Angina parotidea.*

Lentin ¹⁾ et Cullen ²⁾ emetica commendant, reliqui medici recte diaphoretica et laxantia praeferunt; etiamsi enim emetica signis gastricis indicantur, nimiae capitis congestiones metuendae sunt, et ob tam tensa colli tegumenta acerrimus dolor in vomendo oritur (Schönlein).

2) *Dolor dentium.*

Nonnunquam ex sordibus gastricis pendet, et emeticis tollendus est ³⁾.

3) *Morbi hepatis.*

a) *Hepatitis.*

In leni gravidarum hepatitide Mursinna ⁴⁾ mitia emetica, vena antea secta, adhibuit. Ex hepatitide coniuncta cum febre et saepe etiam cum polycholia illae febres constant, quae vulgo appellantur: febres atrabilariae, febres hepaticae (Richter) et typhus icterodes tropicorum (gelbes Fieber). Nonnisi veris sordibus se ostendentibus in morbi initio mite vomitorium interdum praebere poterit, in decursu autem manifesta stomachi irritatio inflammatoria obstat ⁵⁾.

1) Lentin Beiträge zur ausübenden Arzneiwissenschaft. Leipzig 1797. Bd. 3. S. 30.

2) Cullen Anfangsgründe u. s. w. Bd. 1. S. 382.

3) Unzer der Arzt. Bd. 6. S. 80. — Acta nat. curios. T. 3. p. 163. — Bell Wundarzneikunst. 1793. Thl. 3. S. 575.

4) Mursinna Krankheiten der Schwangern u. s. w. 1792. Thl. 1. S. 92.

5) Hillary Krankh. auf Barbadoes. S. 190. — Schotte von einem ansteckenden schwarzgalligten Faulfieber am Senegal. 1778. Aus dem Engl. Stendal 1786. S. 127. — Jackson über die Fieber in Jamaika. S. 160. — Hunter Krankh. auf Jamaika. S. 112. — Romay u. Pug-

b) I c t e r u s.

In universum medici ab emeticorum usu dehortantur, neque in plurimis casibus, ut mihi videtur, immerito. Platner¹⁾, Burserius²⁾, Stoll³⁾ ea saepius nocere, quam prodesse conspexerunt. Tamen distinguendi sunt singuli casus. Si enim icterus cum cruditatibus gastricis vere sursum turgentibus coniunctus est, nemo non fatebitur, illas emetico extrudendas esse⁴⁾, quamquam haud raro vel venaesectio, vel antispasmodica antecedant necesse est. Saepius autem hepatis inflammationem, degenerationem, sive exulcerationem vel causam icteri vel cum eo coniunctam esse, saepius etiam malum prorsus ex spasmis pendere⁵⁾, negari non potest. In ictero ad capitis vulnera accedente emetica initio plerumque cum successu propinantur, morbique eruptionem praeveniunt⁶⁾. In ictero neonatorum vomitoria ob spasticas intestinorum affectiones semper nocent; „violentas enim partium stricturas et augent et propagant ulterius⁷⁾.“

c) Calculi biliosi.

Ad haec concrementa e ductibus felleis in duodenum propellenda emetica commendantur⁸⁾. At quamquam casus quidam commemorantur, ubi ipsa natura id effecerit, tamen calculorum diagnosi difficillima est, deinde fere semper cum

net in Harless neuem Journ. der ausländ. Litteratur. Bd. 5. St. 1 u. 2.

- 1) Platner l. c. p. 297.
- 2) Burserius. Vol. IV. C. 13. p. 461.
- 3) Stoll III, 388.
- 4) Quarin prakt. Bemerkungen. 1787. p. 251. — Richter Medicin. chirurg. Bemerkungen. Bd. 1. S. 67.
- 5) Wintringham in auserles. Abh. Bd. 8. St. 2. S. 207. —
- 6) Richter Spec. Therapie. Bd. 4. S. 318.
- 7) Brüning Tractatus de ictero spasmodico infantum Essendiae 1772 epidemico. Lips. 1773.
- 8) Marcard medicinische Versuche. Bd. 1. S. 220.

iis, si inclusi sunt, aut inflammatio, aut spasmus coniunctus est, ita ut emesis recte non adhiberetur ¹⁾).

d) P o l y c h o l i a.

α) In polycholia simplice varii inveniuntur casus:

1) Bilis adhuc cruda neque ad eiiciendum parata est. Hic acidis locus est, quibus adhibitis omnia saburrae sursum turgentis signa emeticum postulantia facillime apparent ²⁾. (Sordes mobiles redduntur). — 2) Bilis iam ita ad evacuandum parata, ut vel sponte vomitus oriatur, emeticis indiget.

Vomitoria autem nunquam in hoc morbo, nisi bilis sursum turget, administrare licet; saepe etiam antea venaesectione opus est. Emetica in polycholia non solum bilem, quae saepe summam exhibet acidam acrimoniam, via brevissima eiiciunt, ne resorptioni exponatur, sed etiam hoc efficiunt, ut evacuata vesicula fellea et conquassato hepate huius ipsius vim vitalem mutant et restituant, ut incitato ventriculo ab hepate derivent, ut secretiones cutis et pulmonum augeant ³⁾).

β) Polycholia coniuncta cum febribus remittentibus et intermittentibus.

Febris gastrica continua remittens, febris biliosa vulgo epidemie grassatur. Huc pertinent febres remittentes autumnales, quas Pringle ⁴⁾ et Monro ⁵⁾ describunt, huc febris biliosa epidemia, de qua Finke ⁶⁾

1) Neumann in Hufel. Journ. Bd. 37. St. 5—6. S. 39. — Richter Spec. Ther. Bd. 4. S. 270. — Cullen Anfangsgründe. Bd. 4. S. 521.

2) Reil Fieberlehre. Bd. 3. S. 436.

3) Chomel Fieber u. Pestkrankh. von Becker. S. 60. — Reil Tractatus de polycholia. Halae 1782. P. I. p. 92. — Hensler Allg. Therapie, herausgeg. von Kühn. 1817. S. 264.

4) Krankheiten der Armee von Brande. 1772. S. 238.

5) Beschreib. der Krankh. in den brittischen Feldlazarethen u. s. w. A. d. Engl. von Wichmann. 1766. S. 137.

6) Finke anomal, Gallenkrankh. S. 110.

loquitur, febris biliosa remittens, quam Blane ¹⁾, Gesenius ²⁾, Clark ³⁾, Tissot ⁴⁾, Lentin ⁵⁾ tractarunt, febris continua Sydenhami ⁶⁾, febris nervosa epidemia Reilii ⁷⁾, febris gastrico saburralis secundaria et febr. gastrico-biliosa Jos. Frankii ⁸⁾, febris biliosa seu gastrico-hepatica, de qua v. Hildenbrandt ⁹⁾ agit. — Denique P. Frank ¹⁰⁾ et A. G. ¹¹⁾ et G. A. Richter ¹²⁾ hoc genus febris et febrem mucosam febris gastricae in multas species divisae nomine complectuntur. — In universum in omnibus his febribus emetica adhibenda sunt ¹³⁾, si bilis sursum turgescit. Tamen bene caveamus necesse est, ne cum inflammationibus seu spasmodis febris coniuncta sit. Neque omittendum est, in progressu morbi emetica plerumque nocere, atque facile his ipsis remediis iteratis novas sordes gigni ¹⁴⁾.

-
- 1) Blane Krankh. der Seeleute. A. d. Engl. 1788. S. 295.
 - 2) Gesenius das epidemisch-fauligte Gallenfieber. 1785 u. 86. S. 34.
 - 3) Clark Krankh. auf langen Reisen in heissen Gegenden. S. 95.
 - 4) Tissot Dissert. de febre biliosa Lausannensi 1755. Ed. Baldinger 1769. p. 25.
 - 5) Lentin Memorab. etc. Clausthal. p. 23.
 - 6) Sydenham Opp. p. 37. 38. 55.
 - 7) Reil Memorabilia clinica. Vol. 1. fasc. 1. p. 24.
 - 8) Jos Frank. P. I. Vol. I. p. 112.
 - 9) Val. ab Hildenbrandt Instit. practico-medicae. Tom. IV. p. 735.
 - 10) P. Frank von Sobernheim. Thl. 1. S. 120 — 127 etc.
 - 11) A. G. Richter Medic. chirurg. Bemerkungen. Bd. 1. S. 182. — Spec. Therapie. Bd. 1.
 - 12) G. A. Richter Behandl. der gastrischen Fieber. Halle 1812.
 - 13) Cf. auctores modo laudati, et Stoll (Rat. med. I, 74 etc.), qui damna e neglectis emeticis emanantia commemorat.
 - 14) Gesenius l. c. Clark.

1) Saepe febres biliosae simplices neque nimis inflammatoriae, nec nervosae sunt; quo in casu statim emetica ad turgentem saburram removendam applicare licet ¹⁾).

2) Nonnunquam febris cum polycholia coniuncta inflammatoriam habet indolem; quam speciem Veteres febrem ardentem sive causum appellarunt, quaeque primum methodum antiphlogisticam, postea bile sursum turgente emeticorum usum flagitat ²⁾).

3) Haud raro febres biliosae sunt nervosae (febres gastrico-nervosae, f. gastrico-venosae, febres biliosae malignae, putridae et cet.). Plerumque hic primum in indole adhuc sthenica sanguinis missione, deinde vero digestivis et denique emetico opus est ³⁾).

Febris gastrica intermittens, polycholia coniuncta cum febre intermittente eodem fere modo curatur ⁴⁾).

4) *Inflammatio peritonei.*

Peritonitis puerperarum, Febris puerperalis.

Complures artis medicae scriptores et prae reliquis Angli methodum antiphlogisticam in hoc morbo adhibuerunt, ceteri vero et imprimis Doucet multique alii, quos Sachtleben ⁵⁾ commemorat et quibus etiam Mursinna ⁶⁾, S. G. Vogel ⁷⁾

1) P. Frank, Reil, Burserius Instit. Vol. I. P. I. p. 457 (febris gastrica acuta), Stoll Aphor. de cognosc. et cur. febribus. p. 123., Tissot.

2) P. Frank, Reil, Burserius, Krukenberg Jahrbücher der ambulator. Klinik zu Halle. 1824. Bd. 1. S. 165. Grant Beobacht. über Natur und Heilung der Fieber. Bd. 1. S. 396.

3) P. Frank, Reil, Blane, G. A. Richter (S. 76).

4) Pringle, P. Frank, Reil. (Cf. febris intermittens).

5) Sachtleben Kritik des Kindbettfiebers. 1793. p. 133.

6) Mursinna Krankh. der Schwangern, Gebärenden etc. 1792. Thl. 2. S. 150.

7) S. G. Vogel Handbuch. Thl. 2. C. 6. S. 275.

Siebold ¹⁾ adiiendi sunt, antigastricam praeferunt, dicentes emeticorum efficaciam in hoc morbo praeter materiae crudae eiectionem ex aucta sudoris excretionem et e promota absorptione lymphatica pendere. Verum enim vero haud raro peritonitidem puerperalem non esse gastricam et saepe abstinendum esse ab emeticis, recte Fothergill et recentiores medici uno ore affirmant. Neque etiam sordes semper sursum turgent, nonnunquam potius laxans et oleosa ²⁾ exigunt. Plerumque remedia antiphlogistica praeferenda sunt; attamen periculo surgente utraque remedia experiri debemus.

Schönlein ³⁾ in torpida peritonitide ad cavendam abscessus formationem iterata vomitoria propinari iubet.

XI. Morbi systematis uropoëtici.

1) Haematuria

coniuncta cum primarum viarum saburra secundum Richterum ⁴⁾ emeticum exigit.

2) Calculi renum.

Ad hos propellendos vomitoria ab ipso Fr. Hoffmanno ⁵⁾ commendantur; at quis aegrotum ita in periculum praecipitabit! Saburra gastrica calculum comitante emeticum saepe necessarium erit ⁶⁾, cautione autem opus est, quum saepe irritatio inflammatoria adsit.

1) A. E. v. Siebold über das Kindbettfieber. Frankfurt am Main 1826.

2) Burserius Instit. Cap. de febr. gastr.

3) Schönlein Vorlesungen. Bd. 1. S. 441.

4) Richter Spec. Therapie. Bd. 3. S. 476. Cf. Chapman l. c.

5) Fr. Hoffmann gründliche Anweisung über diätetische u. Hausmittel. Halle 1718. Thl. 7. S. 202.

6) Riverius Opp. p. 415. — Richter l. c. Thl. 4. S. 412. Selle medicina clinica. p. 448.

3) *Diabetes.*

Iam Riverius ¹⁾ emetica, quia vacuent et revellant a partibus urinariis, a nonnullis commendata esse dicit. Wintringham ²⁾, Rollo ³⁾, Michaelis ⁴⁾ idem affirmant. Ultro Richter ⁵⁾ diabetem quendam post febrem biliosam ortum emesi sanasse contendit; in alio aegroto vero malum per viginti horas cessit. At quaeritur, num hi casus vere ad diabetem pertinnerint, et metuendum est, ne emetica in diabete non modo aequae malum eventum atque alia medicamenta habeant, sed etiam ob nimiam virium intensionem aegrotos iam debilitatos in vitae periculum ruant.

XII. Morbi partium genitalium.

1) In viris.

Orchitis.

Ad dissipandam inflammationem post sufficientes sanguinis missiones nihil melius esse quam iterata emetica, Schönlein ⁶⁾ affirmat, et equidem haud raro conspexi. Imprimis chronica testiculorum inflammatio facile his remediis cedit.

2) In feminis.

a) *Menses suppressi et retenti. — Fluor albus.*

Haud raro saburra gastrica haec mala adduxit et felicissime emesi eiicietur. Chapman et Riverius ⁷⁾, etiamsi nulla cruditatis signa inveniantur, tamen haec mala vi revul-

1) Riverius Opp. p. 431.

2) Wintringham in auserles. Abhandl. Bd. 8. und Bd. 16. (S. 65).

3) Rollo Abhandl. über die honigartige Harnruhr. A. d. Engl. 1801.

4) Michaelis in Hufelands Journal. Bd. 14. St. 3. S. 60. Cf. Walker in Hufelands Bibliothek. 1816. Bd. 36. S. 369.

5) Richter Medicinisch-chirurg. Bemerk. Bd. 1. S. 78 u. 81. Spec. Therapie. Bd. 4. S. 144.

6) Schönlein Vorlesungen. Bd. 1. S. 475.

7) Riverius Opp. p. 448. (Chapman l. c.).

siva vomitoriorum sanari posse censent. At non possum, quin dissentiam et, cautissime agendum esse, ducam ¹⁾).

b) *Metrorrhagia.*

Richter ²⁾ et Stoll ³⁾ sordes gastricas forte praesentes emeticis expelli iubent. Chapman, Riverius ⁴⁾, Vogel ⁵⁾, ut revellendo uteri vires augeantur, in omni fere metrorrhagia vomendum esse opinantur. Recte autem Reil ⁶⁾ hanc methodum non semper certam esse et saepe multum nocere posse monet.

c) *Inflammatio mammarum.*

Etiam hic nihil magis inflammationis discussionem promovet, quam iterata emetica, quibus magna tubera optime resorberi ipse saepius animadverti.

In inflammatione mammillae eodem modo prosunt, cuius rei adspiciendae mihi bis occasio data est.

XII. E x a n t h e m a t a.

A. Acuta.

1) *Morbilli.*

Complures medici (Schäffer, Rosenstein, Sauvages) curationem semper emetico incipiendam censent, at hoc non probari potest, quum saepe inflammationes et aliae res emeticorum usum prohibentes adsint. Ex optimorum medicorum ⁷⁾

1) Conferendus est Schaarschmidt medicin. u. chirurg. Berlinische Nachrichten. Jahrg. I. 1739. S. 211.

2) Richter Spec. Therapiae. Bd. 3. S. 673.

3) Stoll Rat. med. III, 48.

4) Riverius. p. 444.

5) Vogel Paralipomena. §. XIV.

6) Reil Fieberlehre. Bd. 3. S. 298.

7) P. Frank III, 161. — Stoll Rat. med. II, 226. — Burserius II, 117. — Vogel Handb. Thl. 3. C. 3. S. 207. — Reil Fieberlehre. Bd. 5. S. 234. — Henke Kinderkrankheiten. Bd. 1. S. 382.

sententia in solo statu gastrico, sordibus revera sursum turgentibus ea administrare licet.

2) *Scarlatina.*

Emeticorum praestantiam in hoc morbo plurimi artis medicae magistri, e quorum numero Tissot, Withering, Stoll ¹⁾, Vogel ²⁾, Stieglitz ³⁾ sunt, summis laudibus extollunt, eaque initio data non solum ad scarlatinam benignam, sed vel inflammatoriam et nervosam mox sanandam plurimum afferre asseverant, etiamsi ipsa angina non mitioris indolis sit. Etiam Richter ⁴⁾, v. Hildenbrandt ⁵⁾, Selig ⁶⁾, Dürr ⁷⁾, Seifert ⁸⁾ cum illis viris consentiunt, dummodo emeseos concitandae studium arctioribus limitibus circumscribatur. P. Frank ⁹⁾, Hufeland ¹⁰⁾, Heim ¹¹⁾, Henke ¹²⁾ remediorum efficaciam magna ex parte ab epidemiae indole pendere, et emetica, quae haud raro bonum eventum quam maxime adjuvant, alio tempore nihil agere recte monent. Ita in epidemia, quam Brüning ¹³⁾ describit, emetica valde nocuerunt.

In scarlatina gastrica s. biliosa Richter, v. Hilden-

1) Stoll II, 30, 146.

2) Vogel. Thl. 3. C. 5. S. 240.

3) Stieglitz Versuch einer Prüfung u. Verbesserung der jetzt gewöhnlichen Behandl. des Scharlachfiebers. Hannover 1807.

4) Richter Spec. Therapie. Bd. 2. S. 480.

5) v. Hildenbrandt Institut. Tom. IV. p. 398.

6) Selig in Hufel. Journ. Bd. 16. St. 1. S. 18.

7) Dürr ibidem. Bd. 25. St. 2. S. 27.

8) Seifert Nosolog. therapeut. Bemerkungen üb. die Natur und Behandl. des Scharlachfiebers. 1827. S. 131.

9) P. Frank III, 54 etc.

10) Hufeland Bemerkungen üb. die Blattern. 2te Auflage. S. 529; — und im Journ. Bd. 12. St. 2. S. 86.

11) Heim in Horn's neuem Archiv. Bd. 4. Heft 1. S. 191.

12) Henke Kinderkrankheiten.

13) Brüning Constitutio epidemica Essendiensis anni 1769 etc. p. 46 sq. — Cf. Reil Fieberlehre. Bd. 5. S. 159. — Krukeuberg Jahrbücher. Bd. 1. S. 367.

brandt, Lentin ¹⁾, P. Frank ²⁾ recte ea commendant. Wendt ³⁾ et Jörg ⁴⁾ male emetica prorsus reiiciunt. „Quo praecocius dantur emetica, eo maiori praecellunt virtute, totique scarlatinae decursui haud raro maiorem inspirant benignitatem; morbo adulto nihil praestant, nisi noceant.“ (v. Hildenbrandt l. c.). Vogel ⁵⁾ etiam in hydrope scarlatinam sequente emetica commendat. Haud scio an prodesse possint.

3) *Petechiae.*

a) In peticulis non febrilibus causa gastrica ortis Richter ⁶⁾ cum successu emetica ternis vicibus iterata adhibuit.

b) Febris petechialis,

Typhus exanthematicus contagiosus.

Initio huius morbi fere semper sordes gastricae inveniuntur, quae nisi causa febris sunt, eam tamen augent, et quo minus medicamenta bene agant, impediunt. Itaque omnes medici de hac re disserentes emetica ab initio usque ad diem septimam adhibenda esse sibi persuasum habent ⁷⁾. Neque etiam vomitoria id solum efficiunt, ut ventriculum et hepar a

1) Lentin Memor. Clausthal. p. 33 et Beiträge Bd. 3. S. 5.

2) P. Frank l. c.

3) Wendt das Wesen, die Bedeutung u. Behandlung des Scharlach 1819; et in: Kinderkrankheiten. S. 447.

4) Jörg Erkenntniss u. Heilart d. Kinderkrankh. 1826. S. 954.

5) Vogel l. c. S. 245.

6) Richter Medic. chirurg. Bemerkungen. Bd. 1. S. 179.

7) Stoll rat. med. I, 175. II, 146. — Huxham Opp. I, 248. II, 118. 110. — Burserius Instit. Vol. II. p. 401. Blane Krankheiten der Seeleute. S. 277. — Reil Fieberlehre. Bd. 1. S. 548 etc. — Solbrig in Horn's Archiv. 1805. Bd. 2. S. 324. — Ackermann von der Natur des ansteckenden Typhus. 1814. S. 255. — Hufeland Bemerkungen üb. das Nervenfieber etc. Jena 1799. S. 69 sq. — Pichler Darstellung der in Mähren 1805 ausgebrochenen Epidemie. Brünn 1807. — Bischof Beobachtungen über den Typhus 1814. S. 39. — Seiler in Hufel. Journ. Bd. 55. St. 2. S. 62. — Wedemeyer Erkenntniss u. Behandl. des Typhus 1814. S. 187 etc. — Wittmann Ein Wort üb. gastrisch-nervöse Fieber. Mainz. 1827. S. 24. — Rau Erkenntniss u. Heilung des Nervenfiebers. Darmstadt 1829. S. 311.

sordibus liberent, sed etiam salubrem nervorum concussionem et „summe beneficam ephidrosin movent, totumque morbi decursum breviorum et mitiorem reddunt, quamobrem a v. Hildenbrandt ¹⁾ fortasse non iniuria etiam in typho simplice (non gastrico) commendantur. In congestionibus, inflammationibus et cet., etiam in morbi decursu, nisi indicatio magnopere urget, emetica nocent. — In epidemia 1812—13 grassante in universum vomitoria saepius nocuisse quam profuisse, et signa gastrica auxisse, stadiique nervosi ingressum accelerasse, Richter ²⁾ et Schütz ³⁾ contendunt. De Haen ⁴⁾ dictis quibusdam Hippocratis, Sydenhami, Boerhavii innixus, emetica prorsus repudiat, neque se ullum casum, in quo emetico opus esset, conspexisse affirmat. Idem Neumann ⁵⁾ asserit. At quid hi contra tot virorum clarissimorum dicta?

4) *Urticaria.*

Urticaria ephemera et evanida fere semper cum saburra gastrica emesin flagitante coniunctae sunt ⁶⁾.

5) *Erysipelas.*

Plerumque etiam hic primarum viarum sordes emeticis eiiciendi adest necessitas ⁷⁾. Metus, ne haec remedia erysipelatis recessum in partes interiores promoveant, plane vanus est, dummodo caute adhibeantur ⁸⁾. Erysipelas refugiens, nisi ventriculus, intestina, cerebrum affecta sunt, etiam

1) v. Hildenbrandt über den ansteckenden Typhus. Wien 1815. — et Instit. practico-medicae. T. IV. p. 450.

2) Richter (G. A.) Beschreibung der Epidemie zu Torgau. S. 148.

3) Schütz Medic.-chirurg. Zeitung. 1816. Bd. 2. St. 32.

4) de Haen Heilmethode, übers. von Platner. Bd. 4. Th. 10. C. 5. S. 513.

5) Neumann in Hufel. Journ. Bd. 35. St. 4. S. 59.

6) Reil Fieberlehre. Bd. 5. S. 408. — Bateman Hautkrankheiten, übers. von A. Hanemann. Halle 1815. S. 156. — Schönlein Vorlesungen.

7) Burserius Inst. Vol. II. p. 29. — Vogel Handbuch. Thl. 3. C. 11. S. 301. — Hufeland Specielle Therapeutik. Abth. 1. Jena 1802. S. 267.

8) P. Frank. Thl. 3. S. 32.

emetice curari posse, P. Frank¹⁾, Vogel²⁾, Conradi³⁾ monent.

In erysipellate neonatorum emetica vix aliquid prosunt. Horn⁴⁾ aegros, quos ita tractavit, omnes mortuos esse fatetur.

6) *Aphthae* (et *Stomacace*).

Aphthae infantum saepe ex abdomine originem ducentes optime emeticis sanantur, quum etiam mucum tenacem et salivam acrem eiiciant⁵⁾, intestinorum actionem mutant, neque tam debilitent, quam purgantia. Nonnunquam unico emetico tempestive dato aphtharum eruptio praecaveri potest; urgente vero iam morbo cautione opus est et imprimis si partes affectae valde irritatae et sensibiles sunt, vomitu abstinendum videtur⁶⁾.

Etiam in aphthis symptomaticis febres pituitosas, biliosas, nervosas comitantibus, si sordes gastricae adsunt, emetica interdum repetita conducunt).

In aphthis rheumaticis sive stomacace gastricae indolis v. Hildenbrandt, Henke, Wigand, Wendt, Klaatsch, Fischer emetica commendant. Heim hunc morbum etiam signis gastricis deficientibus promiscue felicissime emeticis curavit; neque aliter saepissime vomitu morbum frangi equidem animadverti.

7) *Miliaria*.

Huius exanthematis curatio semper pendet e febre, quam comitatur. Nunquam autem emeticis vere indicatis abstinendum est ob metum, ne miliaria in interiores partes refugiat⁷⁾.

8) *Variolae*.

Iam Sydenham, Stoll, Heister, Huxham, Burserius, Vogel, Reil, v. Hildenbrandt, Tissot,

1) Frank l. c. S. 35.

2) Vogel l. c. p. 305.

3) Conradi Specielle Pathologie und Therapie. Bd. 1. S. 437. — (Cf. Stoll II, 70).

4) Horn Archiv. 1810. Bd. 2. S. 109 etc.

5) P. Frank III, 174.

6) Armstrong in auserles. Abhandl. Bd. 4. St. 1. S. 72. — Arnemann de aphthis. Gotting. 1787. p. 42. — Vogel Handbuch. Thl. 3. C. 7. S. 267. — Henke Kinderkrankheiten. Bd. 1. S. 209 etc.

7) P. Frank Thl. 3. S. 91.

P. Frank, Richter in variolis gastricis emetica commendant.

Ad eruptionem promovendam Huxham, Cullen, Withers inente morbo vomitoria praebent. — Sydenham et Eichel¹⁾ in morbi progressu haec remedia non applicanda esse contendunt, „quum variolae quasi repercussae facile detumescant.“ Quam vero sententiam rectam esse Stoll²⁾ negat, „vomitum et ante eruptionem et sub ipsa et post eandem, prout commixta febris exigebat, movisse affirmans.“ — „Sub finem morbi, si res in ptyalismo eo rediit, ut aeger singulis momentis a suffocatione periclitetur, emeticum peropportune ac feliciter“ nonnunquam exhibuerunt Sydenham³⁾ et Huxham⁴⁾, sed dosi paullo maiori. At neque huic remedio satis fidere nos posse atque certius adhuc desiderari et ipsi confitentur, et Reil asserit.

B) Exanthemata chronica.

Multae lichenis, strophuli, herpetis formae, crusta lactea et cet. haud raro cum saburra sursum turgente coniunctae sunt et emeticorum usum postulant⁵⁾. Etiam si haec exanthemata, imprimis scabies in partes interiores refugerant, emetica interdum revellendi causa administrare licet⁶⁾.

XIV Vulnere.

Stoll⁷⁾ „supervenientes,“ inquit, „febres gastricae morbos ipsos chirurgicos, vulnera, ulcera et cet. effecere repente et multo peiores. Imminentem non raro in parte laesa gangraenam cura antibiliosa (emetica) repressit.“

Vulnera venenata e viperarum etc. morsu orta emeticis curanda esse Fontana⁸⁾ asserit.

1) Eichel in auserl. Abhandl. Bd. 3. St. 2. S. 372.

2) Stoll II, 205, 213.

3) Sydenham Opp. S. 133, 323, 529 etc.

4) Huxham Opp. II, 148.

5) Reil, Schönlein, Haase chronische Krankheiten. Bd. 3. Abtheil. 2. S. 199.

6) Richter (G. A.) ausführliche Arzneimittellehre zum Gebrauch für prakt. Aerzte. Bd. 5. 1830.

7) Stoll Rat. med. II, 185 et 196.

8) Fontana Abhandl. über das Viperngift. A. d. Französ. Berlin 1787. Bd. 2. S. 232. — Cf. Hufeland u. Harless neues Journal der ausländ. Literatur. 1805. Bd. 3. St. 1. S. 131.

VITAE CURRICULUM.

Ego Iulius Wegscheider confessioni evangelicae addictus die vigesimo tertio mens. Aug. anni MDCCCXII Hamburgi natus sum patre Georgio Ernesto, matre Maria Theresia e gente Heise, qua sola superstite gaudeo. Primis literarum initiis imbutus ab anno aetatis duodecimo usque ad decimum sextum scholas Ioannei Hamburgensis, quod Cl. Gurlitt beato et Cl. Kraft deinceps Directoribus floruit, frequentavi. Postea cum testimonio dimissus in civium Gymnasii academici Hamburgensis numerum receptus sum a Cel. Hipp, cuius tum fascies erant. Hic per duos annos scholis medicis, philosophicis, philologicis virorum doctissimorum Ill. Lehmann, Hipp, Grohmann, Petersen, Müller interfui, simul Cel. Günther de anatome disserentem audiui et per duas hiemes in theatro anatomico sub auspiciis Cl. Fricke et Gerson florente artem cadavera secandi exercui. Tum paschate anni MDCCCXXI ad aliam literarum universitatem Georgiam Augustam, quae Gottingae est, me contuli et ab Ill. Goeschen t. t. Rectore magnifico inter cives academicos receptus per duo semestria hisce interfui praelectionibus: Perill. Blumenbach de physiologia, Ill. Langenbeck de neurologia, anatomia, chirurgia; — Cel. Stromeyer de chemia generali et zoo-

chemia; Cl. Schmidt de physice, Cl. Bartling de botanice speciali. Cadavera rite dissecandi artem me docuerunt Ill. Hempel et Ill. Langenbeck. — Magnis deinde academiae Fridericianae Halensis laudibus permotus Paschate anni MDCCCXXXII Halam Saxonum petii ibique per duos annos commoratus sum. Hic Cel. Krukenberg pathologiam atque therapiam et generalem et specialem, Cel. Friedländer pharmacologiam, artem formulas medicas conscribendi, historiam medicinae, Ill. Niemeyer artem obstetriciam, Ill. Meckel nunc beatus anatomiam pathologicam, Ill. Schweigger - Seidel chemiam pharmaceuticam, Cl. Sprengel botanice medicinalemihi tradiderunt. Praeterea instituto clinico medico Ill. Krukenbergii per duo semestria, scholis clinicis obstetriciis Cel. Niemeyeri per semestre interfui. Cel. Friedländer per unum annum ad societatem suam medicam me admisit. Quibus omnibus viris summa de me meritis maximas habeo semperque habebo gratias.

T H E S E S.

I.

Tunicae serosae neque habent vasa, neque nervos.

II.

Vires, quas medicamenta in homines sanos exercent, nihil valent ad cognoscendam eorum vim in aegrotis.

III.

Non solum radices anteriores nervorum medullae spinalis ad motum, posteriores ad sensum, sed utraeque et ad motum et ad sensum pertinent.

IV.

Febris puerperalis non est morbus peculiaris, sed est peritonitis.

V.

Hydrops non morbus, sed symptoma.

VI.

Omnes morbi sunt inflammationes aut exitus earum praeter quosdam nervorum morbos, morbosque mentales.

VII.

Opinionem Cl. Magendie, vomitum sine opere ventriculi per solos musculos abdominis et diaphragma effici, falsam censeo.

VE

7

История не только, но и география

..IV

Wegscheider, Julius,

Diss. inaug. med. sistens nonnulla de usu atque abusu emeticorum

Hala 1834

Diss. 2058,23

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10848682-0